4 ИЮН 1991

Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزى

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ 1411 ЙИЛ ЗУЛ-ҚАЪДА, 21-КУН. ШАМСИЙ, 1370 ЙИЛ ЖАВЗО, 15-КУН

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январда таваллуд топган

1991 йил 4 июнь, сешанба, 104-сон

НАРХИ обуначига 7 тийин. сотувда 10 тийин.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг бешинчи сессияси олдидан

САЙЛОВЧИЛАРГА ТЎРТ САВОЛ

1. Сессия бўлишидан хабардормисиз?

2. Кун тартибидаги қайси масала, Сизнингча, энг муҳим?

3. Сессиядан нималар кутаяпсиз?

4. Қандай таклифларингиз бор?

Шуҳрат СОДИҚОВ — автопарк чилангари:

1. Хабарим бор.

2. Менимча, энг муҳими — «Суверен давлатлар иттифоқи тўғрисида»ги шартнома лойиҳасига доир масала. Мен бу лойиҳанинг қўллаб-қувватланишига қаршиман. Одамларни алдашдан наф йўқ. У қайта ишланиши шарт.

3. Сессияда айтилган таклиф ва мулоҳазалар ижобий ҳал этилишидан умидворман.

4. Маошни ошириш. Бозор ишчи-ю студентни ғоят исканжага олаяпти. Бир томондан экология... Оч қорингга сиёсат ҳам ёқмайди.

Рихсихон ТЎРАЕВА — Тошкентдаги 314-мактаб муаллимаси:

1. Хабардорман. Бироқ қуруқ, чиройли гаплар кўпайиб кетаяпти. «Озодлик, демократия» деб айюҳаннос солишдан олдин, ўша нарсанинг ўзи бўлиши керак.

2. Масалаларнинг ҳаммаси ҳам зарур. Менимча, «Суверен давлатлар иттифоқи» шартномаси лойиҳаси пухта ўрганилиб, қайта ишлаб чиқилиши зарур.

«Виждон эркинлиги» борасидаги фикрим: динга кенг йўл берилиб улуғ иш қилинаяпти. Бу ўринда диний таълимот мактабларда фан сифатида ўқитилишини истардим. Худони таниган одам нопок ишлардан, гуноҳлардан ўзини тияди.

3. Кундалик эҳтиёж моллариннинг нархи пасайтирилишини, халқ дарди маърузалару минбарларда қолиб кетмаслигини кутаяпман. Зора, амалга ошса.

4. Тилимизга давлат тили мақоми берилди. Бу — улуғ воқеа. Бироқ ишлар ҳамон аввалгидай. Ўзбек синфларида рус тили икки гуруҳга бўлиб ўтилади, ўзбек тили сабоқлари эса эски ҳаммом эски тос. Мен чиқарилаётган ҳар бир фармону қарорнинг ижроси бўлишини истардим.

Тобиш РАҲМАТУЛЛАЕВ, «Ўзхимфарм» кимё-фармацевтика ишлаб чиқариш бирлашмаси бош директори, кимё фанлари номзоди:

1. Хабарим бор. Сессия муҳокамасига қўйилган масалалар таркиби билан ҳам матбуот орқали танишдим.

2. Ҳозирги шароитда Иттифоқ шартномасини тезроқ имзолашдан муҳимроқ масала йўқ. Маълумки, тиббиёт саноати корхоналари Иттифоқ бўйсунувига киради. Хом ашё ва бошқа керакли ашёлар (картон, елим, зарқоғоз)ни хориждан сотиб оламиз. Шартномага имзо чекилмагани учун ҳам ҳалигача Иттифоқ бюджети аниқ эмас. Бунинг сабаби — зарур хом ашёни ололмаётганлигимиз. Натижада ишлаб чиқариш ҳажми 10 фоизга қисқариб кетди.

3–4. Давлат корхоналарини приватизация қилишни тезлаштириш керак. Негаки, давлат корхоналари ширкатлар, қўшма ва кичик корхоналар билан бир даражада эмас, Моянлардаги тафовут кескин: 4—5 баравар юқори. Шу йилнинг ўзида 18 та энг яхши мутахассисимиз турли жойларга кетиб қолди, кадрлар масаласида қийинчилик сезила бошланди. Айтмоқчиманки, приватизацияга тезроқ киришилмаса, корхоналар ўз эгаларини топмаса, олинаётган даромад жамоа тасарруфига берилмаса, ҳар қанча уринмайлик, аҳвол яхшиланмайди. Ҳозир биз одамларнинг моянасини тўғридан-тўғри ошириш имконига эга эмасмиз. Шу туфайли ишчиларга тушлик ва йўлкира учун ҳар куни 4 сўм миқдорида товон бераяпмиз. Болалар учун белгиланган компенсациялар ҳам мунтазам тўланаяпти. Бироқ ўртача моянанинг 226 сўмга тўғри келаётгани ишчиларимизни қониқтирмайди. Шу боисдан Тошкентда иш билан таъминланмаган кўплаб одамлар бўлса ҳамки, корхонадаги 240 та бўш ўринни тўлдиришнинг имкони бўлмаяпти.

Фақат приватизация аҳволни ўнглай олади. Сессиядан шунга умидвормиз.

ҚУРУҚ ГАПГА ҲОЖАТ ЙЎҚ

Андижон вилоятининг Избоскан районидаги «Шарқ юлдузи» жамоа хўжалиги пахтачилик бригадаси бошлиғи, Ўзбекистон ССР халқ депутати Козимжон Шодмонов билан мусоҳаба

— Козимжон ака, республика парламентининг бўлажак йиғини арафасида нималар ҳақида кўпроқ ўйлаяпсиз!

— Амалий ишлар ва ҳаракатларнинг камайиб кетгани тўғрисида. Бизда гап кўп-у, иш оз бўлаяпти. Ҳар ким ўз ўрнида, ўз иш жойида фойдали меҳнат билан банд бўлмас экан, ўтаётган олий йиғинлару анжуманлар ҳозирги оғир иқтисодий танглиқни енгиб ўтишимизга ёрдам бера олмайди. Ахир оч қоринга қуруқ гап қачон ёққан?

— Менимча, танқидингиз аввало депутатларга тегишли бўлса керак! Сабаби — кўпчилик сайловчилар халқ ноибларининг ишларидан қониқишмаётганини ошкора айтишмоқда.

— Тўғри, Сайловнинг ўтганига ҳадемай бир ярим йил бўлади. Демак, энди ўзимизга ҳисоб бериш вақти келди. Хўш депутат сифатида ниме иш қилдик? Умид билан бизни сайлаганларнинг турмушини яхшилашга, меҳнат шароитини енгиллаштиришга, шунингдек ички муаммоларни ҳал этишга, ижтимоий соҳага бўлган эҳтиёжларини қондиришга ёрдам бера олдикми? Ҳа, деб айтишга тили бормайди кишининг. Ҳали кўп, жуда кўп иш қилишимиз керак.

— Сессияда кўрилажак масалаларга муносабатингиз!

— Ҳаммаси долзарб, бугунги кун учун муҳим. Ўйлайманки, улар янада чуқурлаштирилади, депутатлар томонидан тушган таклиф, мулоҳазалар, фойдали фикрлар билан бойитилади. Яна бир гап: ўз миллий бойликларимизга ўзимизнинг эгалик туйғумизни кучайтиришни ҳам қонунларда муҳофазалаб қўйиш зарур, деб ҳисоблайман. Қачонгача ўроқда йўқ, машоқда йўқ, хирмонда ҳозир бўлганлар томонидан ажратиладиган арзимаган луқмага умид қилиб яшаймиз!

— Сессияга таклифларингиз!

— Аввало, унинг мажлислари ойнаи жаҳон орқали узлуксиз кўрсатиб борилишини истардим. Илгари шундай гап бўлдию, қолиб кетди. Кейин республикамизда жиноятчиликка қарши курашни кучайтириш тўғрисида алоҳида қонун қабул қилиниши шарт. Олдинги навбатдан ташқари сессияда шу ҳақда таклиф киритилганди, Аммо унинг амалга ошиши ҳозирча мавҳум бўлиб турибди.

Суҳбатдош: Рустамжон ЗУҲРИДДИН, «Халқ сўзи» мухбири.

СССР Вазирлар маҳкамасининг 1991 йил 31 май 313-сонли қарори

НАРХЛАР ИСЛОҲ ЭТИЛИШИ МУНОСАБАТИ БИЛАН ДЕҲҚОНЧИЛИК-САНОАТ КОМПЛЕКСИ КОРХОНАЛАРИ ВА ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ ҚЎШИМЧА ХАРАЖАТЛАРИ ЎРНИНИ ҚОПЛАШ УЧУН 1991 ЙИЛДА КОМПЕНСАЦИЯ ТЎЛАШ ТЎҒРИСИДА

Улгуржи ва чакана нархлар ошиши муносабати билан деҳқончилик-саноат комплекси корхоналари ва ташкилотларининг, деҳқон (фермерлик) хўжаликлари қўшимча харажатларининг ўрнини қоплаш учун компенсация тўлаш ҳамда уларнинг барқарор ишлашини таъминлаш учун иқтисодий шарт-шароит яратиш мақсадида СССР Вазирлар маҳкамаси қарор қилади:

1. 1991 йил 1 июлдан бошлаб деҳқончилик-саноат комплекси корхоналари ва ташкилотларини иқтисодиётни барқарорлаштириш бюджетдан ташқари фондларига улар ижтимоий суғурта ажратмалари ҳисобидан тўлаётган тўловлардан озод қилиш мақсадга мувофиқ деб топилсин.

СССР Президентига мазкур масала юзасидан фармоннинг тегишли қоидаларини ўзгартириш тўғрисида таклифлар киритилсин.

2. СССР Иқтисодиёт ва истиқболни аниқлаш вазирлигининг, СССР Қишлоқ хўжалиги ва озиқ-овқат вазирлигининг, СССР Давлат озиқ-овқат ресурсларини харид қилиш комитетининг ва республикалар ҳукуматларининг жамоа, давлат хўжаликлари ва деҳқончилик-саноат комплекси бошқа корхоналари ҳамда ташкилотлари, деҳқон (фермерлик) хўжаликларининг 1991 йил 15 июндан бошлаб парранда ва тухумни, жун ва чарм хом ашёсини, шу йил етиштирилган тамаки, махорка ва чой хом ашёсини давлатга шартнома нархларида сотишга ўтиш тўғрисидаги таклифи қабул қилинсин. Уларни қайта ишлашдан олинган маҳсулотлар ҳам шу тартибда сотилади.

3. СССР давлат озиқ-овқат ресурсларини харид қилиш комитетининг жамоа ва давлат хўжаликларига ҳамда бошқа истеъмолчиларга сотиладиган омихта ем нархларини 1991 йил 15 июндан бошлаб ўртача 30 фоиз пасайтириш тўғрисидаги республикалар қўллаб-қувватлаган таклифи қабул қилинсин. Давлат омихта ем саноати корхоналари янги ва илгари амал қилган сотув нархлари орасидаги тафовут ўрнини бюджет маблағи ҳисобидан республикалар ҳукуматлари белгилаган миқдорда ва тартибда қоплайди.

4. Мамлакатнинг бир қанча минтақаларида чакана нархлар оширилиши туфайли ходимларга компенсация тўлаш билан боғлиқ харажатлар ўрнини қоплаш манбалари тўғрисидаги масала ҳал этилмаганлиги таъкидлансин. Натижада кўпгина хўжаликлар мураккаб молиявий аҳволга тушиб қолган ва шундай тўловларни ўз вақтида амалга оширмаяпти.

СССР Молия вазирлиги республикалар ҳукуматлари билан биргаликда жамоа хўжаликларига (шу жумладан балиқчилик хўжаликларига), давлат хўжаликларига ва деҳқончилик-саноат комплексининг бошқа қишлоқ хўжалик ҳамда хизмат кўрсатиш корхоналарига ва ташкилотларига улар компенсация тўлаш учун сарфлаётган харажатлар ўрнини республикаларда қабул қилинган миқдорда қоплаш юзасидан шошилинч чора-тадбирлар кўрсин.

5. Жамоа хўжаликларига (шу жумладан балиқчилик хўжаликларига), давлат хўжаликларига ва бошқа қишлоқ хўжалик корхоналари ва ташкилотларига қишлоқ хўжалик маҳсулотининг 30 фоизгача бўлган қисмини шартнома нархларида сотишга, тайёрлов ташкилотлари эса бу маҳсулотни контрактация шартномаларида кўзда тутилган ҳажмлар ҳисобига сотиб олишига рухсат берилсин.

Тайёрлов ва қайта ишлаш корхоналари ҳамда ташкилотлари шартнома нархлари асосида сотиб олган маҳсулотни республика ва иттифоқ фондларига, шунингдек маҳаллий таъминотга етказиб бериши бу маҳсулотни ушбу истеъмолчиларга етказиб бериш ҳажмларига мос ҳолда амалга оширилиши белгилаб қўйилсин.

6. Жамоа хўжаликларига (шу жумладан, балиқчилик хўжаликларига), давлат хўжаликларига, ҳамда деҳқончилик-саноат комплексининг бошқа корхоналари ва ташкилотларига республикалар қурилишнинг қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари янги харид нархларида ҳисобга олинган миқдордан ортиқ смета нархларини қайта ҳисоблаб чиқиш коэффициентларини жорий этиш муносабати билан капитал қурилиш қимматлашганлиги учун компенсация тўлаш мақсадга мувофиқ деб топилсин. Компенсацияни аниқ қаерда ва қандай таъминлаш мақсадида республикалар ҳукуматларига компенсацияни деҳқончилик-саноат комплекси корхоналари ва ташкилотларига қурилишнинг амалдаги ҳажми учун у қай даражада бажараётганлигига қараб бевосита бюджет ажратмалари йўли билан тўлаш тавсия этилсин.

7. Жамоа хўжаликлари (шу жумладан, балиқчилик хўжаликлари), давлат хўжаликлари ва қишлоқ хўжалигининг бошқа корхоналари ва ташкилотлари ижтимоий ҳамда ишлаб чиқариш базаларини мустаҳкамлаш учун у тижорат солиғидан бюджетга тўловларни ва ишлаб чиқаришдан ташқари эҳтиёжлар учун фойдаланилган моддий-техника ресурслари (ишлар, хизматлар), шунингдек асосий фондларга тааллуқли сотиб олинган ишлаб чиқариш воситалари учун тўланган тижорат солиғи миқдорича камайтириши белгилаб қўйилсин.

8. Республикалар ҳукуматлари банклар билан биргаликда энг муҳтож жамоа хўжаликларига (шу жумладан балиқчилик хўжаликларига), давлат хўжаликларига, деҳқон (фермерлик) хўжаликларига моддий-техника ресурслари, чорвачилик ва паррандачилик учун озуқа сотиб олиш, шунингдек энг муҳим қишлоқ хўжалик ишларини бажариш учун имтиёзли қарзлар бериш тўғрисидаги масалаларни ҳал қилсин,

9. Деҳқончилик-саноат комплекси учун моддий-техника ресурслари ишлаб чиқарувчи корхоналар ва ташкилотлар раҳбарларининг диққат-эътибори қишлоқ жойларда товар ишлаб чиқарувчиларга нисбатан тазйиқ ўтказилишига, нархларни ошириб юбориш, танқис қишлоқ хўжалик маҳсулотларини таъмагирлик билан олиш учуи якка ҳокимликдан фойдаланишдек оммалашган ҳолларга йўл қўйиб бўлмаслигига қаратилсин.

Бундай фактлар СССР ҳукумати озиқ-овқат таъминотини барқарорлаштириш юзасидан олиб бораётган ишга зиддир.

Республикалар ҳукуматлари нарх қўйишнинг белгиланган тартибига амал қилинишига, нархлар ва тарифлар қўлланилишига талабчанликни оширсин, деҳқончилик-саноат комплексига моддий-техника ресурслари етказиб беришда давлат нарх интизомини бузган мансабдор шахсларни қатъий жавобгарликка тортсин.

Давлат нарх белгилаш идоралари ва нархларни (ўз ваколатларига мувофиқ) назорат қилувчи идоралар уларга деҳқончилик-саноат комплексига етказиб берилаётган маҳсулотнинг ошиқча нархларини, жумладан шартнома нархларини бекор қилиш юзасидан берилган ҳуқуқдан тўла фойдалансин. Нарх белгилаш тартиби қўпол равишда ва бир неча бор бузилган ҳолларда корхоналар ва ташкилотлар шартнома ҳамда мустақил белгиланадиган нарх ва тарифлар қўллаш ҳуқуқидан маҳрум этилсин. Корхоналар ва ташкилотлар маҳсулот нархини ошириб юборган ҳолларда маҳсулот истеъмолчилари тўлаган ортиқча пул қайтариб берилсин, маҳсулот етказиб берувчилар ғайриқонуний равишда олган фойда бюджет ҳисобига ўтказиб юборилсин, шунингдек улардан белгиланган тартибда жарима олинсин.

10. СССР Ҳисоб давлат комитети СССР ҳукуматига қишлоқ хўжалиги маҳсулотларининг харид нархи билан саноат маҳсулотларининг улгуржи нархлари нисбатидаги ўзгаришлар тўғрисидаги маълумотларни кечикиб ва етарлича таҳлил қилмасдан тақдим этаётганлиги таъкидлансин. Бу нархларда тенглик бўлишини сақлаб туриш юзасидан ўз вақтида тегишли чора-тадбирлар кўриш учун имкон бермаяпти.

СССР Ҳисоб давлат комитетидан 1991 йилнинг иккинчи ярмидан бошлаб қишлоқ хўжалиги ва саноат маҳсулотлари нархлари даражаларидаги ўзгаришларни ҳар уч ойда давлат томонидан ҳисобга олиш системасини жорий этиш талаб қилинсин. СССР ҳукуматига қишлоқ хўжалиги билан халқ хўжалигининг бошқа тармоқлари ўртасидаги айирбошлашлар чоғида келиб чиқаётган номутаносибликлар сабаблари таҳлил қилинган ахборот бериб турилсин.

11. СССР Автомобиль ва қишлоқ хўжалиги машинасозлиги вазирлиги, СССР Машинасозлик давлат комитети, СССР Қишлоқ хўжалиги ва озиқ-овқат вазирлиги ишлаб чиқарилаётган қишлоқ хўжалик техникасининг сифати ва пишиқлигини яхшилаш ва шу тариқа яқин вақт ичида ундан фойдаланиш муддати камида икки йил узайишини таъминлаш юзасидан аниқ чора-тадбирларни амалга оширсин. Деҳқончилик-саноат комплексининг эҳтиёт қисмларга бўлган эҳтиёжини қондириш тўғрисидаги масала сира кечиктирмай кўриб чиқилсин, бунда эҳтиёт қисмлар етишмаслиги туфайли техника бекор туриб қолишини бартараф этиш назарда тутилсин. СССР Иқтисодиёт ва истиқболни аниқлаш вазирлиги, СССР Молия вазирлиги манфаатдор ташкилотлар иштирокида 1991 йил IV чорагида СССР Вазирлар маҳкамасига қишлоқ хўжалик техникаси учун амортизация ажратмаларининг ундан фойдаланишнинг узайган муддатлари ҳисобга олинган меъёрларини аниқлаш тўғрисида таклифлар киритсин.

СССР Бош Вазири В. ПАВЛОВ,
СССР Вазирлар маҳкамасининг иш бошқарувчиси И. ПРОСТЯКОВ.

ИШЛАГАН ДЕПУТАТНИ ЭЛ ТАНИЙДИ

Шавкат НУРИДДИНОВ айнан ишлайдиган депутатлардан. Уни партия, совет ва жамоат ташкилотларининг идораларида, республика Олий Кенгашининг турли комитетларида тез-тез кўриш мумкин. Аммо фақат депутатлик ташвиши билан елиб югуравермай, даладаги ишларни ҳам қиёмига етказади. Бригадаси «Қорасув» давлат хўжалиги ёки Калинин районидагина эмас, Тошкент вилоятида энг сердаромад ҳисобланади. Чунки бригада қайта қуриш бошланмасдан анча илгариёқ пудрат усулига ўтганди.

Олий Кенгашнинг навбатдаги сессияси муносабати билан мухбиримиз Ш. Нуриддиновдан қуйидаги интервьюни олди:

— Ҳеч бир депутат шунчаки қатнашиш учун бормайди сессияга, бирор режаси, мўлжали, фикри бўлади, албатта..

— Акс ҳолда у депутат эмас, сунъий, сохта обрў-ҳурмат шайдоси, холос. Сессия кун тартибидаги масалалар муҳокамасида қатнашишга интилмайдиган ёки бунга иқтидори йўқ депутатнинг боридан йўғи маъқул. Шундай деймизу, биз каби оддий меҳнаткашдан чиққан халқ вакилларининг сўз олиб минбарга чиқишлари жуда қийин. Микрофонлар нотиқликни касб қилиб олган доимий ваъзхонлардан бўшамайди.

Мен Олий Кенгашнинг Қурилиш, архитектура, уй-жой-коммунал хўжалиги ва ободонлаштириш комитетининг аъзоси сифатида депутатлик бурчимни адо этишга ҳаракат қилаяпман.

— Сессиянинг кун тартиби хусусида шахсий мулоҳазаларингиз борми?

— «Суверен давлатлар Иттифоқи тўғрисида»ги шартнома, менимча, шу куннинг кечиктирмай ҳал қилинадиган энг муҳим масаласи. Мавқеимизни, ҳақ-ҳуқуқларимизни қанчалик тез ва аниқ белгилаб олсак, оғир хасталикка чалинган иқтисодимизни соғломлаштириш йўлига шунчалик жадал ўтамиз. Кун тартибидаги 3 ва 4, 7 ва 8-масалалар ҳам бевосита шу билан боғлиқ.

Умуман ишлаб чиқаришни бошқаришнинг ўрнашиб қолган хато услубларидан бутунлай воз кечиб, бозор муносабатларини мумкин қадар тез ва тўла жорий этиш энг тўғри йўл эканлигини давр исботлаяпти. Мен бошқараётган бригада фаолияти ҳам бунга яққол мисол. Биз ҳар йил якунида мўмайгина мукофот пули олардик. Аммо ўтган йили мукофотнинг чўғи мўлжалимиздагидан анча камайиб кетди. Бригада аъзолари мени қистовга олишди. Ахир халқ депутатисиз, бу ишни шундоқ қолдирманг, текшириб кўринг, дейишди. Шундай қилдик. Биринчи гал текширганимиздан сўнг мукофот пулимиз икки баравар ошди, иккинчи марта қайта кўриб чиқилгач, у 3,5 бараварга кўпайди. Бозор муносабатига тўла ўтиб олсак, бундай «хато»лар ўз-ўзидан барҳам топади.

— Сессияда минбарга интилувчилар кўп бўлишади, яъни депутатлар сайловчилар олдида ўзларини кўрсатишга ҳаракат қилишади, деяпмиз. Агар рост бўлса, ўтган сессияларнинг бирида ойнаи жаҳонда кўрсатиш хусусида гап юритилганда, сўз сўраб рўйхатга ёзилганлар бир неча баравар кўпайиб кетган экан...

— Менинг идрок қилишимча, бу масалага бир томондан туриб баҳо бериш тўғри эмас. «Ўзини кўрсатиш» ишқибозлари борлигини инкор этмаган ҳолда, шахсий фикримни айтмоқчиман: агар сессия мажлислари ойнаи жаҳонда кўрсатиб борилмаса, нотиқлар сўзини фақат залдагилар тинглашади. Бинобарин, депутат жон куйдириб дардини айтгани билан овози сайловчиларга етиб бормайди. Аксинча, унинг фикрини ойнаи жаҳон орқали халқ эшитса борми, таъсири, самараси, натижаси ўзгача бўлади. Депутатларнинг кўпчилиги буни тушуниб сўз сўраётган бўлсалар, уларни тўғри тушунмоқ керак.

— Бу галги сессия ўзбек халқининг ижтимоий-иқтисодий ҳаётига сезиларли ўзгариш киритади, деб ўйлайсизми?

— Аввалдан фол боқиш, башорат қилиш менинг феъл-атворимга хос одат эмас. Қолаверса, жамиятнинг тақдири сессияларга эмас, халқ депутатларидан ташкил топган Олий Кенгашнинг фаолиятига боғлиқ. Сессияларда эса ҳокимият ишлаб чиққан қонуну қарорлар тасдиқдан ўтади, холос.

Ишда тадбиркорлик бўлмаса, муваффақиятга эришиш қийин. Албатта тадбиркорликка «бир чимдим» қобилият, «бир қошиқ» масъулият, «бир кафт» ихлос сингари фазилатлар ҳам зарурки, билъакс умумий «қоришма» пухта бўлмайди. Бу — Фарғона пойафзал ишлаб чиқариш бирлашмаси тасарруфидаги Сўх болалар оёқ кийимлари фабрикаси ишчиси Ойшахон Шамсиева (суратда)нинг кўп йиллик иш ва турмуш тажрибасидан келиб чиққан хулоса. Эҳтимол, унинг ўз зиммасидаги топшириқларини ошиғи билан бажараётганлигининг сири ҳам шундадир.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛ олган сурат.

ҲАМ МАШҒУЛОТ, ҲАМ ТИЖОРАТ

БУВАЙДА. 36-ҳунар-техника билим юрти қошида гиламдўзлик курси очилди.

Район маркази — Янгиқўрғонга яқинда Туркманистондан келин бўлиб тушган Шарофатхон Зиёеванинг нафис гиламлар тўқиши маълум бўлгач, уни ишга таклиф қилишди. Ҳозир у 120 нафар қизга касб ўргатаяпти. Охирги йил сабоқ олаётган талабалар қисқа фурсатда рангдор гиламлар тўқишни ўзлаштирдилар. Дастлабки тайёрланган 20 та гилам сотувга чиқарилди.

З. СУЛТОНОВ.

ТЎЙБОШИ ТАШВИШДАН ХОЛИ

«БУХОРООБЛТРАНСЭКСПЕДИЦИЯ» бирлашмаси қошидаги «Бухорои шариф» чойхонасида тўй ўтказиш учун қулайлик яратилди.

Бу ерда хизмат қилувчилар тўйда зарур бўлган барча озиқ-овқат маҳсулотларини харид қилиш ва дастурхон безатишни ўз зиммаларига олишди.

Тўйчилар хонанда-ю созандаларни ҳам излаб юришмайди. Чойхона қошида янги ташкил этилган «Бухорои шариф» ансамбли тўй базмига файз киритади.

Маҳмуд МАРДИ, «Халқ сўзи» мухбири

МАКТАБЛАРДА «ОДОБ» ДАРСИ

НАМАНГАН. Қатор районлардаги мактабларда «Одоб» дарслари ўқитилмоқда.

Норин районидаги 8-ўрта мактабнинг ўзбек тили ва адабиёти муаллими А. Назаров «Одоб» дарсини жорий этиш масаласини кўтариб чиққан эди. Унинг ўзи сабоқ режасини тузиб машғулотларини бошлаб юборди. Самараси кўнгилдагидек бўлаётганини кўришган бошқа мактабларнинг ўқитувчилари уни қўллаб-қувватлашди.

Ҳозир «Одоб» дарслари Тўрақўрғон, Чортоқ, Янгиқўрғон районларидаги мактабларда ҳам асосий сабоқ сифатида ўқитилмоқда.

Бошланғич синфлар учун «Одоб» дарслари дастурини такомиллаштиришга киришилди. Бундан ташқари ихчам, мазмунли дарслик яратиш учун танлов эълон қилинди.

А. АЛИЕВ.

ВОҲАДА ЯНГИ МАТБУОТ УЙИ

УРГАНЧ. Хоразмлик матбаачилар бир неча асрлик танаффусдан сўнг яна китоб ноширлигига қайтдилар. Улар китоб босиш сирларини XIV—XV асрлардаёқ эгаллагандилар.

ВИЛОЯТ марказида саккиз қаватли матбуот уйи ишга тушди. Янги бинога «Хоразм ҳақиқати», «Хорезмская правда» рўзномалари таҳририяти, вилоят босмахонаси ва матбуот бошқармаси кўчиб ўтди. Ҳозир янги босмахонада 2 та вилоят, 4 та район ва 3 та кўп нусхали рўзномалар чоп этиляпти, шу билан биргаликда ношириилик маҳсулотлари — китоблар, ён дафтарлар ҳам чиқарилмоқда.

С. АБДУЛЛАЕВ.

Ўзбекистон ва Қирғизистон президентлари мурожаатномасини ўқиб

ДОВОНЛАР УЧРАШУВИ

ХАЛҚЛАРИМИЗ ДУСТЛИГИНИНГ ЯНГИ САҲИФАЛАРИ

Ёзнинг дастлабки ойи яқинлашгани сари юрагимни яна ҳавотирлик, ҳадиксираш чулғаб олади. 1989 йилнинг даҳшатли, ўт ичидаги июнь ойи, ёнаётган уйлар, таҳликали тунлар, тарихга мудҳиш Фарғона воқеалари номи билан кирган кунлар яна кўз олдимдан ўта бошлайди. Орадан роса бир йил кечгач Ўш фожиаси, Ўзган жаҳаннами, қирғинбарот, биродаркўшлик кутилмаганда портлаб кетди. Водийни яна даҳшат, ўлим кўланкаси қуршаб олди. Йилнинг ёруғ кунлари энг узун ойида яна қора булутлар, қора кучлар шуидоқ ҳам таҳликали ҳаётимизга соя ташлай бошлади.

Ҳар икки воқеа ҳам июннинг дастлабки ҳафтасида рўй берганди. Ўша машъум кунларнинг йиллиги яқинлашган сари, айтарли таг заминли гап бўлмаса ҳам, яна дилга ғашлик туша бошлаган кезларда ҳар иккала республика президентлари Ислом Каримов ва Аскар Акаевларнинг Ўзбекистону Қирғизистон халқларига мурожаатномаси эълон қилинди.

Рўзномалар ҳозирги таҳликали ҳаётимизда турли даъватнома-ю, мурожаатномаларга, оқлов-у чорловларга тўлиб ётибди. Лекин бу мурожаатномани ҳар иккала халқ ғоят интиқлик, илиқлик билан кутиб олди десам, муболаға бўлмас. Жуда вақтида эълон қилинган самимий мактубнинг сатрларини қайта-қайта, ҳижжалаб ўқийман. Фарғона воқеаларини ўз кўзим билан кўрганим, Ўзган ва Ўшдаги миллий маҳдудлик, калтафаҳмлик туфайли содир этилган харобаларни бирма-бир кезиб чиққанлигим учун ҳам мурожаатнома менга ғоят қадрлидир.

Сира ўйлаб ўйимга етолмайман: наҳотки асрлар оша ёнма-ён, қўлни қўлга бериб, сув келса симириб, тош келса кемириб яшаган қўни-қўшни, ака-ука, ёру биродар бир-бирига қўл кўтарса, тиғ ўқталса? Мурожаатномадан шу саволга гўё жавоб топгандай бўламан: «Биз шуни қатъий айтамизки, юз берган воқеада қирғиз халқи ҳам, ўзбек халқи ҳам айбдор эмас. Биз барча аҳолига, айниқса, икки республика ёшларига мурожаат қилиб, уларни сабр-бардошли бўлишга, бир дақиқали кайфияту ҳисҳаяжонларга берилмасликка чақирамиз».

Касб-кор тақозоси билан Қирғизистоннинг водийга туташ барча район ва овулларида, Тожикистоннинг Ленинобод вилоятига қарашли музофотларда бўлишга тўғри келган. Негадир ўша йилларда ўтказиладиган маданият кунлари, интернационал учрашувлар, деҳқонларнинг ўзаро текширувлари қаердадир кимларнинг тузган сценарийлари асосида ўтказиларди. Маърузалар нари турсин, юриладиган йўллар, босиладиган қадамлар ҳам қатъий белгилаб қўйилар эди. Шунинг учун ҳам бу учрашувларда қандайдир расмиятчилик сезилиб турар, самимият ярқ этиб кўзга ташланмасди. Асосий мақсад ўзаро ҳурмат, ўзаро ишончни мустаҳкамлаш эмас, балки қандай бўлса ҳам расмий тадбирни ўтказиш билан баҳоланар эди. Халқларимиз ўртасидаги бироз совуқчилик, ишончсизликнинг баъзи жиҳатлари турғунлик йилларидаги ана шу қуп-қуруқ тантаналарга бориб тақалмасмикан, деб ўйлаб қоламан.

Ўзбек ва қирғиз чўпонлари ўртасида яйлов муаммоси ярим асрдан бери мунозара бўлиб келаётганлиги сир эмас. Бу ҳақда «Халқ сўзи»нинг март ойидаги сонларидан бирида ҳикоя ҳам қилиб бердик. Баҳор кучга кириши билан яна яйлов йўллари, тоғ сўқмоқлари гавжумлашиб қолди. Яна борди-келди, у яйлов сеники, буниси меники деган можаролар бошланармикан деб турган эдик. Бирдан Фарғонага узоқ Олойдан таклифнома келди. Олойликлар фарғоналик ва андижонликларни мавсум бошланиши муносабати билан ўтказилаётган тантаналарга таклиф қилишган экан. Илгаригидай рўйхатлар тузилмади. Қайси хўжалик Чўнг-Олой яйловларига чиқадиган бўлса, шу хўжаликларнинг вакиллари автобусларга ўтириб, олис тоғ районининг маркази — Гулча шаҳарчасига йўл олишади.

Вилоят маркази — Ўш шаҳридан ўтишимиз биланоқ ёқимли тоғ ҳавоси димоғларимизга урилди. Кечагина қаҳратон қишнинг қаҳридан қутилган тоғларга яшиллик ўз ҳукмини ўтказаяпти. Ҳар ер — ҳар ерда тоғ чучмомалари ҳам кўзга ташланиб қолибди. Водийни қоқ иккига бўлиб оқаётган Оқбўйра ҳали кучга тўлгани йўқ, чунки тоғлардаги қорлар энди ийиб эрий бошлади.

Бизни туман сарҳадида Олой тизмасининг дастлабки йирик довони — Чиғирчиқда бутун район аҳолиси кутиб олди десам, муболаға бўлмайди. Йил бўйи шамол тинмайдиган довонни карнай-сурнайларнинг, қўбизу ноғораларнинг овозлари тутиб кетди. Олой район совети раиси, партия комитетининг биринчи котиби Илёс Юсуфалиев бошлиқ раҳбарлар, миллий кийимлардаги дилбар қизлар нон-туз ила тутиб кутиб олишади. Шу ернинг ўзида яйловнинг тансиқ таоми — қимиз тортилади. Булутларга ёндош, қорли чўққиларга туташ довонда баралла янграётган ўзбек куй-қўшиқлари ўрнини қирғиз тоғларининг улуғворлигини тараннум этувчи қўшиқлар эгаллайди. Ерларни ларзага келтириб рақслар ижро этилади.

Беш-олти йил аввалги манзаралар беихтиёр кўз олдимдан ўтди. Яйлов муаммосини ҳал этиш учун Фарғона вилояти совети ижрокоми раиси бошчилигида бир гуруҳ вакиллар Гулча шаҳрига ташриф буюришганди. Ўшанда тоғ районининг бирорта раҳбари бизни қабул қилишни эп кўрмаган эди. Бугун эса мана зўр тантана, шоду ҳуррамлик. Ахир ҳар икки халқ эмин-эркин, бир-бирини янги мавсумга, баҳор яйловига чорловчи куйлар ҳам келар экан-ку!

Район маркази — «Буюк ипак йўли»нинг тарихий кентларидан бири — Гулча шаҳрининг бош марказига, Ленин номли майдонга одам сиғмайди. Чунки қўшнилар, қардошлар ташриф буюришаётганини эшитган олойликлар гўёки тоғлардан кўчиб тушгандай. Яна шўх куйлар, қўшиқлар остида ўйин-кулги, ўзаро баҳслашувлар бошланиб кетди. Бош майдонда ўндан ортиқ ўтов тикилган. Ўтовларнинг ўқ кигиз тўсилган эшиклари олдида бири-биридан сулув қирғиз қизлари илтифот билан меҳмонларни қарши олишади. Бир пиёла чой, ярим коса қимиз устидаги суҳбат яйлов мавсумининг бошланишига, тоғларда ўт-ўланларнинг кўп ё озлигига, қўй-қўзиларнинг қишловдан омон чиққанлигига бориб тақалади.

Шу ернинг ўзида яйлов мавсуми бошланишига бағишланган тантанали йиғилиш бўлиб ўтди. Фарғоналиклар раҳбари, СССР халқ депутати, СССР Олий Кенгашининг аъзоси, республика Президентлик кенгашининг аъзоси, вилоят партия комитетининг котиби Баҳромжон Эргашев самимий кутиб олганликлари, кўрсатилган ғоят зўр илтифот учун чин дилдан миннатдорчилик билдиради. Оғаларимиз Баҳромжонга қирғизларнинг зарли чопони, оқ туянинг юнгидан тайёрланган қалпоқни ва йигитнинг доимий ҳамроҳи — чўпон қамчисини тақдим этишди. Халқ ноиби бу сарполарни кийиб олганда «Манас» эпосида куйланган алплардан фарқ қилмай қолди. Илёс Юсуфалиевга — беқасам тўн, шойи белбоғ, чуст дўпписи... Энди уни ўзбек йигитларидан ажратиб олиш жуда қийин эди. Халқ эъзозлаган, юрт ардоқлаган бу икки раҳбар миллий уст-бошларини тантаналар давом этган ярим оқшомгача устларидан ечишмади.

Айниқса Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, Олойнинг довруқли чўпони Жақиб Ирисбоевнинг ғоят тўлқинланиб, ҳаяжонланиб айтган гаплари кўпчиликда хуш таассурот қолдирди:

— Яйловимиз бир, элимиз бир, бир-биримизга қиз олиб қиз берганмиз. Бир отанинг, бир онанинг фарзандларидан тарқалган элмиз. Билмаганимизни билдириб, камимизни тўлдириб, бир яйловда қўлни қўлга бериб яшадик. Кимлардир ўртага совуқчилик солишга ҳаракат қилишди. Уларнинг бу қилмишлари ўринсиз, бизнинг яйловимиз — сизнинг яйловингиз. Қани, дўстлар, яйловларга марҳамат!

Шу ўринда яна Мурожаатномадаги сўзларни беихтиёр такрорлагим келади: «Ўзбеклар ва қирғизлар қардош халқлардир. Уларнинг дини ҳам бир, минг йиллик тарихи ҳам муштарак. Тиллари ва анъаналари ҳам ўхшаш. Шу қардош халқларнинг ўзаро муносабатларида ҳамма нарса чамбарчас боғлиқдир, уларни бир-биридан ажратиб ташлашга уриниш қон-қардошларни бир-биридан ажратишга уринишдир».

Шундан сўнг ўн беш йилдан ортиқроқ Олой район партия комитетига раҳбарлик қилган Иброҳим Умаров сўз олади.

— Мен ўттиз йилдан зиёд партия, совет органларида турли лавозимларда ишладим. Ўзбекистон раҳбарлари, хусусан республика Президентининг Ўш шаҳрига ташриф буюрганини эслолмайман. Ислом Абдуғаниевичнинг диёримизга ташрифини қирғиз халқига билдирилган чўнг ҳурмат деб ҳисоблайман. Биз ўзбеклардан деҳқончиликни, дўстни қадрлашни, юртга ош беришни, маданиятни ўргандик. Келгуси йилда фақат Фарғона водийсидагина эмас, Ўрта Осиёнинг ҳам улуғ йўлбошчиларидан бири Қурбонжон додхо таваллудига 180 йил тўлади. Ўзбеклар ва қирғизлар бирдай қадрлаган ўтюрак, жасур, бокира аёлнинг таваллуди ҳар икки халқ ўзаро дўстлигининг байрамига айланиб кетиши шубҳасиз.

Олойнинг ўзига хос табиати бор. Бу ерда дарахт ўстириш игна билан қудуқ қазишдай гап. Шундай бўлишига қарамай оғаларимиз водийнинг энг тансиқ мевали дарахтлари кўчатларидан олиб келиб, нисбатан илиқ Қорадарё ўзанида салкам 40 гектарлик боғ барпо қилишибди. Олмаю ўрик, бодому шафтолилар ғарқ гулга кирган. Янги боғ дўстлик учрашувининг асосий марказига айланди. Бири-биридан чиройли тикилган оқ, қизил, кулранг ўтовлардан кўз қамашади. Тансиқ таомлардан ташқари қирғиз халқининг турмушига оид уй анжомлари, ов яроғлари, қимматбаҳо мўйналар осиб ташланган.

Шу ердаги табиий саҳна Бутуниттифоқ халқ ижодиёти кўрик-конкурсининг совриндори, яқинда «Халқ дастаси» унвонига сазовор бўлган Тошлоқ районининг «Райҳон», Қуванинг «Анор», Асаканинг «Шалола» дасталари иштирокчиларига гўё торликдай қилди. Ўзбек қизлари қўшиқ куйлашса, қирғиз йигитлари рақсга тушиб даврани бўшатишмади. Қирғиз оқинлари қўбиз чертганда, раққосаларимиз хиром айлаб дилларни ҳушнуд этишди.

Оқшом тушиб, тун пардаси оппоқ чўққиларни қамраб олганда хайрлашиш учун яна Чиғирчиқ довонига кўтарилдик. Эрталаб юзларга бироз илиқ ҳаво уриб турганди, энди эса қорли чўққилардан эсаётган шамол юз-кўзларни чимчилайди. Лекин ҳеч ким эътибор бермайди. Чунки дўстлик тафти, қардошлик ҳарорати қалбларга илиқлик солиб юборганди. Довонда туман тўра оғаси — совет раиси Илёс Юсуфалиев таклифи билан ўтган йилги шаҳидлар руҳига қуръон тиловат қилинди. Гулчадаги янги масжиднинг имом-хатиби дуога қўл очганда лабларим беихтиёр пичирлаб, юзимга фотиҳа тортаман: «Энди довонларда ҳеч қачон шаҳидлар руҳига тиловат қилинмасин. Дўстлигимиз абадий яшасин, шайтон йўлдан адаштирмасин, имонимиз бут, эътиқодимиз собит бўлсин!».

Ўша кунларда дўстлик учрашувлари водийнинг бошқа даҳа ва музофотларида ҳам бўлиб ўтди. Сўхликлар анъанавий байрамлари — «Лола сайли»га Қирғизистоннинг Боткен районий меҳнаткашларини таклиф қилишди. Сўх водийсининг энг хушҳаво, дилкушо Чордара даҳасида кун бўйи ўзбек, қирғиз, тожик куй-қўшиқлари тинмади. Қувасойликлар эса мусобақадош Қизилқия шаҳри ва Ноқат районидан келган қардошларни оға-иниларидай кутиб олиб, меҳр билан сийладилар.

Бу учрашувлар, ўзаро мулоқотлар, тантаналар икки халқ ҳаётида янги саҳифа бўлиб қолишига жуда ишонгим келади.

Набижон СОБИР,
«Халқ сўзи» мухбири.
Фарғона — Ўш — Гулча — Сўх.

ЎЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИ УРУШ ВА МЕҲНАТ ВЕТЕРАНЛАРИ КЕНГАШИНИНГ БАРЧА ВЕТЕРАНЛАРГА ВА ВЕТЕРАНЛАР ТАШКИЛОТЛАРИГА МУРОЖААТНОМАСИ

Кўп миллатли республикамиздаги уруш ва меҳнат ветеранлари, азиз ва муҳтарам оқсоқолларимиз!

Бизнинг муборак заминимизда, диёримизнинг кўп тармоқли хўжалигида, ҳаётмамотимиз негизи бўлмиш иқтисодиётимизда пахтачилик, чорвачилик, боғдорчилик, ғаллакорлик, сабзавотчилик ва полизчилик энг зарур ва энг муҳим соҳалардир.

Агар шу соҳаларда биз мўлжалдаги ҳосил ва маҳсулотни ола билсак, юртимизда тўкинчилик, фаровонликни, халқимизнинг юқори турмуш даражасини таъминлаган бўламиз.

Шу олий мақсадни дилларига жо қилган деҳқонларимиз 1991 йилги қурултойларида пахта, ғалла, сабзавот, полиз, узум, чорвачилик маҳсулотлари етиштириш юзасидан пухта режалар асосида мажбурият қабул қилдилар.

Республикамиз колхоз ва совхозлари, фермер хўжаликлари, жами қишлоқ аҳли чорва қишловини кўнгилдагидек ўтказдилар, кузги-қишки жами ишларни ўз вақтида бажардилар. Кўкламдаги ишлар ҳам ўз вақтида бошланди.

Бироқ ноқулай келган об-ҳаво шароитида, бир ой давомида турли воҳалар, вилоятлар, районларда қутирган довул, жала, тошқинлар оқибатида экинзорларга, яйловларга, полизлар ва боғ-роғларга жуда катта зиён-заҳмат етди.

Айниқса ҚҚМССР, Фарғона водийси, Хоразм, Бухоро, Жиззах ва Сирдарё вилоятларида табиат офатидан зиён-заҳмат беҳисобдир. Самарқанд вилоятининг беқиёс гўзал боғлари пайҳон бўлди, экинзорлари ва полизларини сел-тошқинлар эзиб юборди, довул-бўронлар дов-дарахтларни синдириб, ниҳолларни қўпориб юборди.

Шу оғир, таҳликали кунларда Ўзбекистон раҳбарияти юртимиз бошига тушган офат оқибатларини тугатиш, деҳқонларимиз кулфатини енгиллаштириш учун барча тадбирларни амалга оширмоқдалар.

Лекин, ҳақиқатнинг юзига тик боқиш, ростгўйлик, чин сўзни баралла айта билиш халқимизнинг фазилатидир. Ҳақиқат шундан иборатки, аҳвол жуда оғир. Табиат офатлари оқибатида юзага қалқиб чиққан муаммолар беҳисоб. Ҳар қачонгидай, бу гал ҳам биз, ветеранлар, элимизнинг фидойи оқсоқоллари майдонга чиқишимиз, меҳнат жабҳасининг олдинги сафларида бўлишимиз қарз ва фарздир.

Кекса, тажрибакор деҳқонлар белни маҳкам боғлаб, фақат сўзда эмас, ишда-далада, боғда, полизда, яйловда навқирон ёшлар билан ёнма-ён туриб, оғир аҳволни ўнглаб юборишда жонбозлик кўрсатишлари айни муддаодир.

Республика Уруш ва меҳнат ветеранлари кенгаши ҳозирги жиддий синов кунларида, дала ва яйловларда умумхалқ ҳашари уюштиришни, зарур бўлган дақиқаларда ўзининг бошланғич ташкилотларига, район, шаҳар, вилоят бўлинмаларига жами шўъбаларига мурожаат қилиб, барча оқсоқолларни 1991 йил ҳосилини сақлаб қолиш учун, дала, боғ ва яйловлардаги аҳволни ўнглаб олиш учун уюшиб сафарбар қилишга даъват этади.

Муҳтарам отахонлар ва онахонлар!

Бунақа мудҳиш табиий офатлар бизнинг муқаддас заминимизга биринчи марта келаётгани йўқ. Сиз, узоқ ва баракали умрингиз давомида бунақа офатларни кўп кўрдингиз ва бундай қийинчиликларни енгиб ўтишда бой тажриба орттирдингиз. Сиз деҳқончилик соҳасидаги илғор тажрибаларни, агротехника кашфиётларини ишга солиб, экинлар ривожини 15-20 кунга ва бундан ҳам кўпроқ муддатга тезлаштиришга муваффақ бўлгансиз.

Ветеран пахтакорлар, чорвадорлар, ғаллакорлар, сабзавоткорлар, боғбонлар, моҳир оқсоқол механизаторлар!

Сизнинг сўзингиз, тажрибангиз, амалий намунангиз элга, қишлоқ аҳлига ҳар қачонгидан ҳам кўпроқ керак бўлиб қолди. Белни маҳкам боғлаб, далага, яйловга, шийпонларга, ёшлар ҳузурига йўл олингиз, элга, авлодларга мададкор бўлингиз!

Пиллакорларга мададкор бўлингиз, ахир пилла даламиз, ҳосилимиз қалдирғочи, илк ва баракали даромад манбаи.

Эртаги сабзавотга, мевага, далаю боғ-роғларнинг маҳсулотига миллионлаб кишилар интизор. Чаққон ва чапдаст ишлайлик, бозорларимиз тўлиб кетсин, арзончилик бўлсин.

Муҳтарам қурувчи оқсоқоллар!

Табиий офатдан жароҳатланган қўрғонларни, уй ва фермаларни тез ва соз тиклашда қишлоқ бинокорларига мададкор бўлингиз!

Хуллас, иш кўп, вақт зиқ, дам ғанимат. Дақиқалар соатларга, соатлар кунлар, ҳафталарга тенг.

Республика Уруш ва меҳнат ветеранлари кенгаши мазкур мурожаатнома жами ветеранлар ташкилотларида дарҳол муҳокама этилишига, деҳқонларимизга, халқимизга маънавий жиҳатдан мададкор бўлишига қатъий ишонади.

Ўзбекистон ССР Уруш ва меҳнат ветеранлари кенгаши.

ЖУРНАЛИСТ САВОЛЛАРИГА ЖАВОБЛАР

ХАЛҚ депутатлари Хоразм вилоят совети раиси, вилоят партия комитетининг биринчи котиби Р. Худойберганова Урганчда журналистлар билан учрашиб, СССР Президенти ва тўққиз республика раҳбарларининг қўшма баёноти, янги Иттифоқ шартномаси, КПСС Марказий Комитети ва Марказий назорат комиссиясининг апрель ойида бўлган қўшма пленуми якунларига оид фикр мулоҳазаларини баён этди, қаламкашларни қизиқтирган мавзулардаги саволларга жавоб қайтарди.

Шунингдек, Р. Худойберганова «Халқ сўзи» рўзномаси мухбирининг саволларига ҳам жавоб берди.

САВОЛ: Экологик ҳалокатга маҳкум этилган Оролбўйи минтақасида халқ хўжалигини битта иқтисодий асосга бирлаштириш, танглликка қарши курашни ҳамкорликда уюштириш хусусидаги таклифга қандай қарайсиз!

ЖАВОБ: Бу иш ҳозирданоқ бошланди. Минтақанинг ягона ичимлик сув қувури барпо этилмоқда. Туямўйин сув омборидан ҳамкорликда фойдаланиш тадбирлари ҳам биргаликда амалга оширилаяпти. Республикалараро магистрал зовурлардан оқилона фойдаланиш, Амударёнинг ўнг соҳили бўйлаб Ўрта Осиёда энг йирик коллектор-зовур системасини барпо этиш жадаллашмоқда. Айни пайтда минтақанинг ягона молиявий, иқтисодий асосни вужудга келтириш юзасидан ҳамкорлик йўллари изланмоқда.

САВОЛ: Шу йил феврал ойида рўзномамизда чоп этилган «Менинг милициям мени қўриқлайдими!» муаммоли мақола вилоятдагина эмас, республика марказида ҳам қизғин мунозара уйғотди. Шу муносабат билан ушбу мақолага ва ҳуқуқ-тартибот ходимлари фаолиятига сиз қандай баҳо берган бўлардингиз!

ЖАВОБ: Мен ўша мақолани вилоят фаоллар кенгашида ўқиб бердим. Унда баён этилган танқидий мулоҳазалар ва муаммоларни жуда асосли деб ўйлайман. Мақолада милиция фаолиятига муфассал баҳо берилган. Рўзномангиз материалларини кўпчилик ўртасида шунинг учун ҳам ўқиб бердим ва ҳуқуқ-тартибот ходимларини омма билан ҳамнафасликка, баҳамжиҳатликка, эл осойишталигини самарали ҳимоя қилишга даъват этдим.

А. СОБИРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Мактубларда эл дарди

ОРДЕННИ БОЛАМ ДЕБ БУЛМАСА...

Ушбу мактубни минг мулоҳаза билан ёзаяпман. Тўнғич фарзандим Ҳаким Афғонистондаги жанглардан бирида ҳалок бўлди. Қуршовда қолиб кетган солдатларни қутқариб қолганлиги учун уни орден билан мукофотлашибди. Шунисига ҳам шукур.

Районимиз раҳбарларининг лоқайдлигидан, бошқалар тақдирига бефарқлигидан ранжийман. Эшитишимга қараганда, бизга ўхшаган оилаларга 100 сўм миқдорида пенсия берилиши керак экан. Мен пул учун талашаётганим йўқ. Қорнимга эмас, қадримга йиғлайман. Беш йил давомида аҳволимиздан бирон киши хабар олмаса-я.

Тўққиз фарзандим бор. Бугунги нарх-наво бизга ўхшаганларни қийнаб қўйди. Катта ўғлим тирик бўлганда...

М. ҲОТАМОВА.
Фориш районн.

НИМАНИ ҚАЙТА ҚУРДИК?

Мен бир нарсага ҳайронман. Кунора рўзномалар саҳифаларида ҳар хил буйруқлар, қарорлар, фармонлар босилаяпти. Уларнинг ижросини биров текширадими? Халқ қай аҳволда яшаяпти? Суриштирадиган мард борми? Барча камчиликларни турғунлик даврига юклаб, қайта қуриш деб жар соламиз. Нимани ва қандай қайта қураяпмиз?

М. МАМАЖОНОВ,
Андижон районн.

ЮРАГИМДАГИ СЎЗЛАР

Шунча йил ҳар қандай буйруқларни миқ этмай бажариб келдик. Пётр, Николайларни севиб ўқидик (Билиб қўйган яхши, албатта). Темур, Бобурларни қонхўр деб тўқидик. Кимларгадир ҳайкаллар қуриб, Қодирий, Фитрат, Чўлпонларни четга қўйдик. Ҳайриятки, ошкоралик шабадаси эсаяпти. Лекин биз жуда секинлик билан ҳаракат қилаяпмиз назаримда.

У. БУРИЕВ.
Тошкент шаҳрн.

ЕРДАМ КУТАМАН

Советобод районидаги Каттақўрғон қишлоқ совети раҳбарлари «Ҳужжатларингизни расмийлаштириб қўйдик, энди Қаҳрамон она бўлдингиз» деганларига ҳам мана беш йил тўлди. Ҳануз натижа йўқ. Шу масалада район, вилоят ижтимоий таъминот бўлимларига кўп бор учрадим. Ваъдани қуюқ қилишадию, аммо...

Орденига кўзим учиб тургани йўқ. Бироқ бозор иқтисоди сабаб шу дафтарча керак экан. Чунки қаерга борсангиз болаларингизни етаклаб юрмайсиз-ку! Қишлоқларимиздаги оғир аҳволни яхши биласизлар. Шу боис, ёрдамларингизга муҳтожман.

С. НАЗАРОВА.

САВДОГАР КИМ?

Озиқ-овқат маҳсулотларининг нархи ҳақида сўз юритмоқчи эмасман. Борига шукур. Лекин кийим-кечак ва бошқа нарсалар... Ўзингиз ўйланг, битта костюм 400 сўм бўлса. Чет эл буюмлари ҳақида гапирмасам ҳам бўлади. Минг сўм, икки минг сўм. Оғизнинг бир четидан чиқиб кетади. Деҳқоннинг даромади ўзларингизга маълум. Хўш, ҳокимият халқники экан, нега бундай бўлаяпти? Савдогарлик қилаётган ким?

А. МАВЛОНОВ.
Тошкент районн.

ОШКОРА МУЛОҚОТ ЗАРУР

Мен рўзноманинг ижодий ходимлари Оқ-олтин ва Жиззах районларида ўтказган «Халқ сўзи» кунлари ҳақидаги мақолаларни ўқиб хурсанд бўлдим. Улар меҳнаткашлар орасига кириб, бевосита мулоқотда бўлиб, ниҳоятда хайрли ишга қўл урибдилар. Шундай учрашувлар тез-тез ўтказиб турилишини истардим.

Х. МАГДИЕВ,
меҳнат ветерани.
Хатирчи районн.

Навоий ГРЭС инннг ишчи-хизматчилари бозор иқтисодиёти шароитида вужудга келган қийинчиликларни аста-секин бартараф этиб, меҳнатда қувончли ютуқларни қўлга киритмоқдалар. 1991 йилнинг биринчи кварталида бу ерда 2 миллиард 448 миллион 340 минг киловаттдан зиёд электр ва иссиқлик қуввати ишлаб чиқарилганди. Нурчилар навбатдаги кварталда ана шу кўрсаткични янада ошириш ниятида астойдил ишламоқдалар.

СУРАТДА: смена бошлиғи Ҳаким Вердиев иш пайтида.

Ж. МИРЗАЕВ олган сурат.

Астағфурилло!

ВАСИҚАСИ ЎТМАДИ

Май байрамининг эртаси куни таҳририятга бир йигит ташриф буюрди. Кўриниши ташвишли, аллақандай дарди бор.

— «Халқ сўзи»дан нажот излаб келдим, — дея гап бошлади у. — Исми-шарифим Фахриддин Бобожонов. Бу йил деҳқон хўжалиги ташкил этгандим, бироқ ер ололмай сарсону ҳалакман. Экиш-тикиш муддатлари ўтиб бораяпти.

Сирдарё вилоятининг Ильич районидан келган бу йигит барча дардини бизга тўкиб солди, кейин столимизга тўрт букланган қоғозни қўйди. Олиб ўқидик: халқ депутатлари Ильич район совети ижроия комитетининг 1990 йил 8 октябрдаги 250/10-сон қарори. Унда шундай банд бор: «Ўртоқ Бобожоновга деҳқон хўжалигини юритиш учун совхоз ер фондидан 10 гектар ер майдони 10 йил муддатга беришга рухсат этилсин».

— Васиқангиз бор экан-ку, нега ташвишланиб юрибсиз, — деб юборганимни билмай қолдим. Албатта, бу ўша ҳужжатга азбаройи ишонганимдан. Чунки ҳозир бутун мамлакатда ана шундай ҳужжатли одамлар тараққиётнинг тўхтаб қолган ғилдиракларини олға юргизиш ниятида тер тўкмоқдалар, бор-йўқ моли, хону монини тикиб бўлса-да элни тўйдириш, кийинтириш вазифасини зиммаларига олмоқдалар.

Фахриддин ҳам не-не машаққатлардан сўнг қўлига теккан васиқанинг кучига тангрининг қудратига ишонгандай ишонди. Таваккал қилиб давлатдан 30 минг сўм қарз олди, елиб-югуриб бозорлардан мол харид қилди. Зотли мол ахтариб қаерларга бормади дейсиз: Хўжанд ҳам, Чимкент ҳам қолмади, хуллас мақсадига эришди. Ҳозир унинг шахсий фермасида 20 бош қорамол бор. Шундан 14 таси соғин сигир, 6 таси бўрдоқи. Жорий йилда 4,5 тонна сут, 4 тонна гўшт топшириш юзасидан шартнома тузган. Давлатга сотилган сут ҳозирдаёқ олти тоннадан ошиб кетибди.

Фахриддиндан бу рақамларни эшитдиму хаёлга толдим: бир хонадон шунча гўшт, сут етиштирса-я! Ахир бунақа оилалар Ўзбекистонда қанча! Мана қут-барака булоқлари! Улар бирлашиб оқса дарёларни тошиpади, уммонларни тоширади. Шу боисдан ҳам республика Президенти, ҳукумати деҳқон хўжаликлари, фермерлик ҳаракатини бутун чоралар билан қўллаб-қувватламоқдалар...

Афсуски, Ильич районида Фахриддинни (эҳтимол унга ўхшаганлар оз эмас) қўллаб-қувватлайдиган, унга кўмаклашадиган, толиққанда далда берадиган мард топилмабди. Айниқса, 4-«А» совхози директори Саидмурод Остонов тўнини тескари кийди. Бу раҳбарнинг жини ишбилармонларни сира суймас экан. У ер олиш ҳақидаги васиқасини келтирган ижарачига ҳали ўзлаштирилмаган шўр, юлғун ҳам ўсмайдиган бийдай далани кўрсатиб: «Олсанг шу, олмасанг бошқаси йўқ!» деди. Астағфурилло! Маҳаллий ҳокимиятнинг, ҳукумат, ҳатто Президентнинг фармойишини менсимайдиган «азамат» ҳам бор экан-а, дея ёқа ушлашдан ўзга чора топмадик.

Масалага ойдинлик киритиш, турмушимизни мўл-кўл қилишга бел боғлаган тадбиркорга оз бўлса-да ёрдамлашиш мақсадида Ильич район советининг раиси, район партия комитетининг биринчи котибига қўнғироқ қилдик:

— У ёқда нима қилиб юрибди? — деди Исоқ Абдурасулов истеҳзо билан. — Ўзимизга қайтариб юборинглар, ҳал қиламиз...

Жавоб қисқа ва лўнда бўлгани учунми, ҳарқалай энди ҳамма иш битади, Фахриддин ер олади, деб ўйладим. Бинобарин, шикоятчи ҳам нажот топган кишидай таҳририятдан хурсанд бўлиб чиқиб кетди...

Бундай ҳолларда муз кўчди, деган таъриф бор. Аммо воқеалар ривожи кутгандай бўлиб чиқмади. Янглишган эканман: уч ҳафтадан сўнг Фахриддин Бобожонов яна келди. Бўшашиб, тарвузи қўлтиғидан тушиб гап бошлади, лекин бу гал ҳангоманинг энг охирини айтди қўйди.

— Баҳор ўтди, экиш-тикиш муддатлари тугади...

У жуда ҳориган, ўта чарчаган эди. Ер ҳайдаб, уруғ экиб, мол боқиб ҳоригандир? Йўқ, бунақа юмушлар эр йигитни толиқтирмайди. У бюрократлар билан олиша-олиша чарчаган эди.

Гарчи у ҳеч қандай изоҳ бермаса-да, ер ололмагани, васиқаси ўтмаганини тушундим. Худо инсоф бермаса, фармони олий ҳам ожиз экан...

Н. ШАКАРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

МАЪНАВИЯТИМИЗ САРЧАШМАСИ

Ҳурматли муштарийлар! «Санъат» ойномасининг 3-сонидан бошлаб сизга жаҳон маданиятининг ўлмас обидаларидан бири, Шарқ халқларининг қадимги диний-адабий китоби — «Авасто» ўзбекчада тақдим этилди. Уни тилимизга истеъдодли ёш шоир Асқар Маҳкам ўгирди. Мутаржим «Авасто» таржимасига узоқ тайёргарлик кўрди, унинг Москва ва Душанбеда босилган тожикча-русча нусхаларини қиёслаб, ҳижжалаб мутолаа қилди. «Авасто» ҳақида рус ва Оврупо шарқшунослари, Эрон, Тожикистон, Ўзбекистон ва Озарбайжон олимлари яратган тадқиқотлар билан танишди. У таржимага ўзини муттасил чоғлади, лекин чинакам инсофли ижодкорларга хос андиша билан алламаҳалгача иккиланиб юрди. Охири бу ишга журъат этди. Таржиманинг савияси, салмоғи хусусида вақти келиб нуктадон мутахассислар ўз фикрларини айтарлар, лекин бундан қатъи назар, биз серзаҳмат ижодий меҳнати, халқимиз маънавиятига олис аждодларимиздан мерос калимани, имкон қадар ўгириб, элга ҳадя эта олганлиги учун ёш шоир дўстимиздан миннатдормиз.

Қолаверса, бугун «Авасто» бор бўй-басти ила кенг халқ оммасига тақдим этилиши — давр шарофати, қайта қуриш туфайли ҳаётимизда қарор топган ошкоралик, ҳур фикрлиликнинг қувонарли нишонасидир. Яқингача «Инжил», «Қуръон» сингари муқаддас китобларни ўқиш у ёқда турсин, уларнинг номини тилга олишга ҳам ҳаддимиз сиғмас эди. Бу китобларни коммунистик синфий мафкурамизга энг ашаддий мухолиф манбалар, деб билардик. Бугун ундай деб ўйламаймиз. Аксинча, бу муқаддас китоблар бежиз яратилмаганлиги, улар муайян тарихий даврларда объектив ижтимоий-маънавий эҳтиёжлар оқибатида дунёга келганлигини холис англаб етишга уринмоқдамиз. Яъни ўтмиш бойликларини тор мафкуравий эмас, балки кенг фалсафий-инсоний мезонлар асосида тушуниш йўлини танлаяпмиз. Биз англаяпмизки, агар илм-фан биздан ташқаридаги дунёни таҳлил ва мушоҳада этса, диний китоблар ва ҳадислар бизнинг ўзлигимизни, асрий маънавий-ахлоқий тамойилларни идрок этишга йўналтирилган экан. Виждонсиз, инсофсиз одамларни халқимиз «бедин», «худосиз», «имонсиз» деб, бежиз айтмас экан. Диний ақидалар ва инсон маънавияти орасида теран ички боғланишлар бор.

Яна бир гап шуки, замондошлар бугун «Қуръон» ва «Инжил» мутолаасига қайтадан ихлос қилаётган эканлар, буларнинг орасида «Авасто», албатта, биринчилардан бўлиб маънавиятимизга қайтарилмоғи керак. Чунки «Авасто» — бобокалон китоб. У ислом ва насроний динларидан анча олдин Шарқ халқлари томонидан англанган зардуштийлик дининининг қомуси ва келажак наслларга васият қилиб қолдирган сўзидир.

Унинг тарихи кўз илғамас даражада узоқ. Муаррихларнинг далолат беришларича, «Авасто» бундан тахминан 3500 йиллар муқаддам Осиё даштларида туғилган, кейин қудратли ва чексиз Эрон салтанати ҳудудларида давлат дини ҳисобланиб, асрлар давомида яшаган.

Зардуштийликнинг кўтаринки, илоҳий оҳангли сатрлари Яқин Шарққача бориб етган. Кейинчалик бу заминда туғилган ислом ва насроний динларининг шаклланишига таъсир кўрсатган. Шарқда эса Эрон салтанати Шимолий Ҳиндистонгача кенгайиб борган ерлардаги халқлар ўртасида тарқалган. Бутпарастлик ақидаларининг ривожига ҳам ўзига хос туртки бўлган.

«Авасто» ҳақидаги энг қадимги маълумотлар юнон муаррихи Геродот китобларида, Берунийнинг «Ўтмиш асрлардан қолган ёдгорликлар», Табарийнинг «Тарихи Табарий» асарларида баён қилинган. Маълумки, «Авасто»да Заратуштра номига нисбат берилади.

«Юнонлар Зороастра деб атаган, аслида қадимги эронликлар Заратуштра деб билишган пайғамбарнинг номи ва у асос солган зардуштийлик дини фан ва одамзотга анча кенг маълум. Бироқ бу диний таълимот ва унинг асосчисининг ҳақиқий тарихи, зардуштийликнинг асл моҳияти ва унинг ақида ва одатлари ҳақида бундай деб бўлмайди», — деб ёзади машҳур совет эроншунос олими Э. А. Грантовский. Чиндан ҳам Заратуштра ва унинг «Авасто» китоби тарихи афсоналарга чулғаниб кетган.

«Авасто» туғилган замин ва муҳит муаммоси ҳанузгача жаҳон эроншунослари ўртасида тортишувларга асос бўлиб келаяпти. Узоқ пайтлар «Заратуштра» Озарбайжонда, яъни Шимоли-Ғарбий Эронда туғилган. Демак, «Авасто» ҳам озар заминида дунёга келган» деган қарашлар мавжуд эди. Бунинг асослари ҳам йўқ эмас эди. Масалан, Беруний биз юқорида эслаган китобида Заратуштрани озарбайжонлик Сафид Туман деган кишининг фарзандидир, дейди. Бироқ кейинги жиддий тадқиқотлар бу хусусда бошқача маълумотлар беради, яъни Заратуштра яратган шарафномаларнинг («гимнлар») мазмуни ва тили ҳисобга олинадиган бўлса, бу асар Ўрта Осиё даштларида яратилган, деган фикрлар айтилмоқда. Бунга «Авасто»нинг ўзидан ҳам далил топиш мумкин. Унда, масалан, Заратуштра туғилган ва ўз фаолиятини бошлаган мамлакатнинг тасвири берилган. Бу шундай «мамлакатки, ... у ерда ўтлоқлар ва сувга сероб баланд тоғлар чорвачилик учун зарур барча нарсани етказиб бериб туради, у ерда серсув чуқур кўллар бор, у ерда кемалар қатнайдиган кенг дарёлар ўзларининг тўлқинли сувларини шиддат билан Искат (ассурийча «Ишкузўн» — Скифия), Поурут, Моур (Марв), Харева (Арея), Гав (Сўғдиядаги вилоят), Сўғдда (Сўғд — Зарафшон воҳаси), Хвайризм (Хоразм) мамлакатларига элтади».

Ҳеч шубҳа йўқки, «кемалар қатнайдиган кенг дарёлар» Амударё ва Сирдарёдир. Дарёлару уларнинг соҳилларидаги жойларнинг номиёқ «Авасто»нинг, бинобарин, Заратуштранинг Ўрта Осиёда дунёга келганлигини аниқ исботлайди. Яна бир далил: «Авасто»да Айрйанам ваежо мамлакати тўғрисида (Вендидотнинг биринчи бобида) сўз боради. Манбаларда бу мамлакатнинг Оксус (Амударё) ва Яксарт (Сирдарё) ўрталарида жойлашган Хоразм мамлакати эканлиги айтилади.

«Авасто» сўзининг ўзи ҳам ҳалигача аниқ этимологик талқинини топган эмас. Ҳинд олими М. Н. Дхалла унинг негизида «билим» маъносидаги қадимги «вид» сўзи ётиб, бу сўз ҳиндларнинг қадимги муқаддас китоби «Вад» билан томирдош эканлигини айтса, Гелднер, Андреас сингари эроншунос олимлар унинг «асос», «пойдевор» маъноларини берувчи «упаста» деган қадимги эрон сўзидан олинганлиги ва шу тариқа «Авасто», «дастур», «қонун» маъноларини англатишини тасдиқлайдилар. Бундай фаразни давом эттириш мумкин. Шу ўринда яна бир далилни эслаб ўтиш керак. Қадимдан «Авасто» эгизак ҳолда мавжуд. Унинг ёнида «Занд» деган китоб ҳам бор. Айрим олимлар чалкашликка йўл қўйиб, «Авасто»ни «Занд» деб аталган, қадимги эрон тилида битилган, дейдилар. Аслида «Занд» — алоҳида тил эмас, балки бу тушунча «шарҳ, тафсир» деган маъноларни англатади. Агар шунга асосланадиган бўлсак, «Занд» «Авасто»дан кейин яратилиб, унинг шарҳи, таъбири сифатида дунёга келган.

Маълумки, «Авасто» замонларидан кейин Шарқий Эрон ва Ўрта Осиё даштлари не-не босқинларни кўрди. Бу ерларда Зардушт ўрнини бир неча асрлардан сўнг ислом дини эгаллади. Ислом ақидаларига ерлик аҳолининг зардуштийлик эътиқодлари муайян даражада омухталашган бўлса-да, у асосан бу даврга келиб маън этилди.

«Авасто»нинг мазмуни ва моҳияти икки илоҳий ибтидо: эзгулик худоси. Аҳура Мазда билан ёвузлик худоси Аҳриман (Анҳра-Ману) ўртасидаги курашда намоён бўлади.

Аҳура Мазда тинч меҳнат, уй ҳайвонлари ва маданийлашган ўсимликлар дунёсининг ҳомийсидир. Аҳура Маздага эътиқод қўйганлар ерда ишлаб деҳқончилик қилишлари, чорва боқишлари ва ёввойи ўсимликлардан дунёни тозалашлари керак. Аҳриман бўлса, инсон ижодий фаолиятининг душмани, ёвуз, йиртқич ҳайвонлар ҳомийси. У дажжол кўчманчи қабилаларнинг тинч ўтроқ аҳолини босиб, талашларига кўмаклашади.

Аҳура Мазда ҳам, Аҳриман ҳам ўз қанотлари остида адолат ва ёвузлик девлари гуруҳини сақлайдилар, уларнинг курашига бошчилик қиладилар. Бу кураш эса минг йиллар давом этади ва оқибатда адолату эзгуликнинг тантанаси билан якунланади. «Авасто»нинг энг қадимги нусхаларида Аҳура Мазда ва Аҳриман ака-ука бўлганлиги айтилади. Бу бежизмас. Чунки кун ва тун, яхшилик ва ёмонлик ҳаётда узвий, ёнма-ён яшайди. Уларнинг чегаралари мураккаб боғланишларга эга.

Зардуштийлар таълимотига кўра, «...инсон ёвуз кучларга қарши курашда Аҳура Мазданинг ёрдамчиси бўлиши керак. Демак, инсоннинг асосий вазифаси эзгулик кучлари ва мақсадларига хизмат қилишдан иборатдир» («Ўзбек адабиёти тарихи», Тошкент, 1977, 72-бет).

«Авасто» ана шу фаол инсонпарварлик ғояси билан қудратли ва ўлмасдир. У турли даврларда ўзига қарши ғайри эътиқодлар ҳужумини бошидан кечирди, ўнлаб асрларга ҳамнафас бўлди, ҳамма синовлару таҳқирлашларни енгди ва яшаб қолди. У инсоният ўз-ўзини англашининг сўзда илк бор намоён бўлишидир. Шу маънода биз учун маънавий сарчашмадир. «Авасто» инсоният ҳамиша адолатга, эзгуликка интилиб яшаб келганини ва энг муҳими, бу улуғ инсоний идеаллар охир-оқибатда тантана қилишини башорат этувчи табаррук китобдир. Унинг сеҳри ва абадияти шунда.

Михли САФАРОВ.

АРДВИСУРА-АНАҲИТА ҚАСИДАСИ

(5 ЯШТ, «АРДВИСУР-ЯШТ»)

Шод бўлсин, Аҳура-Мазда...
Мазда бунёд қилган Ардвисура-Анаҳитанинг тиниқ ва тавфиқли сувларига, жумла ўсимликларга фараҳмандлик — сиғинч ва олқиш, фараҳ ва шараф.
«Энг яхши Илоҳ каби...».

I

1. Спитом-Зардуштга деди Аҳура-Мазда:
— Сен мен учун Ардвисура-Анаҳитани
Шарафлагил, Спитом-Зардушт,*
Кенг ёйилиб оққувчи ул оби ҳаётни.
Иблис қавмига ёв, бироқ, мен — Аҳуранинг
Эътиқод ва иймонига шафеъ хилқатни.
Ул муносибким, эҳтиром қилсин ҳамиша
Бу жисм даҳри,
Вужуд олами.
Ул аржумандким, эҳтиром қилсин бардавом
Бу жисм олами,
Вужуд даҳри.
Арта[1] қутлуғлаган ҳислар қўзғагувчини,
Арта қутлуғлаган пода ҳимоятгарни,
Арта қутлуғлаган макон, уй-жой ҳомийсини,
Арта қутлуғлаган ашё пушт-паноҳини,
Арта қутлуғлаган эл-юрт посбонини.
2. У падарлик нутфасини яратгувчидир,
У яратгай бу оламда бор аёл жинсини,
Туғриқ учун волидалик бағр-оғушини,
Тўлғоқ дардин осон айлар аёл зотининг,
Ҳам муайян вақтда лим-лим сутга тўлдирар
Она кўксини.
3. Номи қутлуғ ҳамда беҳудуд,
Узунлиги тенг куррайи замин оралаб
Оққан барча дарёларга, барча сувларга,
Ҳукариё чўққисидан бошланиб, баҳри
Воруқашга[2] етгувчи ўктам.
4. Воруқашнинг қирғоқлари уйғонар ундан
Оғушига исён солиб, қўпар тўлқинлар,
Қачон уларнинг сорига,
Қачон улар жонибига елиб келса,
Ардвисура-Анаҳита.
Унингким минг кўрфази бор,
Унингким минг шохоби бор,
Ҳар бир кўрфаз ўтрусидан,
Ҳар бир шохоб ўтрусидан
Қирқ кун сургай арғумоғин
Учқур чавандоз.
5. Сувларимнинг бир ирмоғи — бир шохоби
Етар етти иқлимга ҳам.
Сувларимнинг бир ирмоғи — бир шохоби
Қишин-ёзин тинмай оқар.
У чинакам шарофатли айлар мени,
Ҳам оталар нутфасини, аёл қорнини,
Ва оналар кўксини, —
6. Мен — Аҳура-Мазда улар яратгувчиси,
Парвардигори,
Хонадонлар ва қишлоқлар,
Вилоятлар, мамлакатлар яшнасин учун,
Қўриқлаш учун,
Ҳифз-ҳимоят қилмоқ учун
Бунёд айладим.
7. Ва ниҳоят, о Зардушт, у келди биз томон,
Ардвисура-Анаҳита,
Яратгувчи Мазададан келди.
Дарҳақиқат, қандай гўзал унинг қўллари,
Тулпор сонидан ҳам кучли ва оппоқ.
Улуғлиги билан яшнар,
Ғаройибдир оқиш ирмоқлари ғоят
Ва юксакдир.
Мудом бир ўй билан банд:
8. «Ким шарафлар мени,
Коҳин Заотар сирқитган ва пок айлаган
Ҳаомага йиланган сут билан мени ким ёд этар?
Мен кимларнинг омолини адо этгумдир?
Эътиқодли ва иймонли кимсаларга
Бағишлагум шодлик, бардам руҳ?»
9. Гўзаллиги, улуғлиги ҳаққи-ҳурмати,
Тинглангувчи дуо бирлан шарафлагумдир
Арта қутлуғлаган Ардвисурани.
Жумлайи жон сенга ошиқсин,
Ҳам эҳтиром қилсин зиёда.
О, Ардвисура-Анаҳита,
Коҳин Заотар сирқитган ва пок айлаган
Ҳаомага йиланган сут билан мени ким ёд этар?
Мен кимларнинг омолини адо этармен?
Эътиқодли ва иймонли кимсаларга
Бахш этарман шодлик, бардам руҳ!*

II

10. (1-нақорат: «Сен мен учун Ардвисура-Анаҳитани
Шарафлагил, Спитом-Зардушт...»)
11. Олдиндаги — аравасин бошқарар унинг,
Ҳам арава тизгинини тутгандир маҳкам.
Учиб борар Ардвисура
Баҳодирлар учун қайғуриб,
Бир ўй билан банддир мудом:
«Ким шарафлар мени
(2-нақорат: «Гўзаллиги ҳаққи-ҳурмати...»)

III

12. (1-нақорат: «Сен мен учун Ардвисура-Анаҳитани
Шарафлагил, Спитом-Зардушт...»)
13. Тўртта тулпор қўшилгандир аравасига,
Тўртови ҳам бир тусда — оппоқ,
Якка зотли, баланд қоматли.
Ёвуз ўйли душманлари —
Девлар, инсонлар,
Сеҳргарлар, афсунгарлар,
Қавийлик[3] ва қоропонлик[4] ҳукмдорлар
Ила жангга шай.
(2-нақорат: «Гўзаллиги ҳаққи-ҳурмати...»)

IV

14. (1-нақорат: «Сен мен учун Ардвисура-Анаҳитани
Шарафлагил, Спитом-Зардушт...»)
15. У — қудратли, ёруғ, юксак, сарвқомат
Ким, сувлари оқиб ётар кеча-кундуз,
Сероблиги рўйи замин узра оққан
Сувларга тенг,
Куч-қуввати тўлиб-тошган,
Мудом олға интилар.
16. (2-нақорат: «Гўзаллиги ҳаққи-ҳурмати...»)

V

17. (1-нақорат: «Сен мен учун Ардвисура-Анаҳитани
Шарафлагил, Спитом-Зардушт...»)
18. Унга қурбонлик келтирди яратгувчи Аҳура-Мазда
Орий-Вожа[5] саҳросида,
Мушфиқ Дантйа[6] қирғоғида,
Ҳаома шарбати йиланган сут билан,
Барсман* ва мадад учун ҳозир тил билан,
Фикр, калом, амал билан,
Заотар билан,
Кўп ўринли ваъзлар билан.
19. Ва сўради Аҳура-Мазда:
«Бахш айлагил шундайин омад,
О қудратли, шафқатпеша Ардвисура,
Ман Порушасп зурриёди ўшал Зардуштким,
Эътиқодманд Артагадир,
Мудом сабоқ бермоқчиман, —
Иймон билан фикр айласин,
Иймон билан сўз сўйласин
Ва Иймонга амал қилсин».
20. Бул омадни Аҳурага
Бахш айлади Ардвисура-Анаҳита.
У ҳимматин дариғ тутмас сўровчидан ҳеч,
Заотарга назр-ниёз қилгувчига
Ва қурбонлик келтирганга сидқидил билан
Бахш қилгувчи мудом омад.
21. (2-нақорат: «Гўзаллиги ҳаққи-ҳурмати...»)

VI

22. (1-нақорат: «Сен мен учун Ардвисура-Анаҳитани
Шарафлагил, Спитом-Зардушт...»)
23. Унга қурбонлик келтирди Хушийанҳа Парадата[7],
Хоро[8] чўққисида —
Юз от, мингта новвос, ўн минг қўй
Ва сўради Ардвисура-Анаҳитадан:
«Бахшида қил шундайин омад,
О қудратли, шафқатпеша Ардвисура.
Ким мен ҳоким бўлайин мутлоқ
Барча кишварлар устидан,
барча девлар ва инсонлар,
сеҳргарлар, афсунгарлар,
Қоропонлик ва қавийлик
Ҳукмдорлар устидан ҳам,
Кун-паякун айлайин мен
Учдан икки қисмин Мозон девларининг,
Друж[9], Варна[10] малайларини».
24. Бахш айлади унга омад
Ардвисура-Анаҳита —
У ҳимматин дариғ тутмас сўровчидан ҳеч,
Заотарга назру ниёз қилгувчига
Ва қурбонлик келтирганга сидқидил билан
Бахш этгувчи мудом омад.
(2-нақорат: «Гўзаллиги ҳаққи-ҳурмати...»)

VII

25. (1-нақорат: «Сен мен учун Ардвисура-Анаҳитани
Шарафлагил, Спитом-Зардушт...»)
26. Унга қурбонлик келтирди Ҳукарнё чўққиларида
Мунаввар ва мўл-кўл пода соҳиби Йима[11].
Юз от, мингта новвос, ўн минг қўй.
27. Ва сўради Ардвисура-Анаҳитадан:
«Бахш айлагил шундайин омад,
О қудратли, шафқатпеша Ардвисура,
Ким мен ҳоким бўлайин мутлоқ
Барча кишвар — иқлимларга,
Барча девлар ва инсонлар,
Жодугарлар, афсунгарлар,
Қоропонлиқ ва қавийлик ҳукмдорлар
Устидан ҳам,
Ҳам асрайин ғаддор девлардан
Ашёларни, заҳираларни,
Ҳосилимиз, подамизни,
Омонлик ва иззатимизни».
28. Бахш айлади унга омад
Ардвисура-Анаҳита, —
У ҳимматин дариғ тутмас сўровчидан ҳеч,
Заотарга назру ниёз қилгувчига
Ва қурбонлик келтирганга сидқидил билан
Бахш этгувчи мудом омад.
29. (2-нақорат: «Гўзаллиги ҳаққи-ҳурмати...»)

VIII

30. (1-нақорат: «Сен мен учун Ардвисура-Анаҳитани
Шарафлагил, Спитом-Зардушт...»)
31. Унга қурбонлик келтирди уч оғизли Ажи-Даҳока[12]
Боврай[13] мамлакатида, —
Юз от, мингта новвос, ўн минг қўй.
32. Ва сўради Ардвисура-Анаҳитадан:
«Бахшида эт шундайин омад,
О қудратли, шафқатпеша Ардвисура,
Одамлардан халос айлай етти иқлимни».
33. Бул омадни бермади унга
Ардвисура-Анаҳита.
34. (2-нақорат: «Гўзаллиги ҳаққи-ҳурмати...»)

IX

35. (1-нақорат: «Сен мен учун Ардвисура-Анаҳитани
Шарафлагил, Спитом-Зардушт...»)
36. Унга қурбонлик келтирди Атвйа[14] уруғидан,
Паҳлавонлар хонадони Трэтонадан[15],
Тўрт буржли Варна юртида баҳодир ўғлон —
Юз от, мингта новвос, ўн минг қўй.
37. Ва сўради Ардвисура-Анаҳитадан:
«Бахшида эт шундайин омад,
О қудратли, шафқатпеша Ардвисура,
Ким мен мағлуб айлайин буткул
Ажи-Даҳокани
Ва ул Арта оламида
Ҳалокат-чун яратилган
Уч оғизли, уч каллали, олти кўзли,
Минг-минг қудрат соҳибини,
Ҳам ўғирлай унинг икки хотинини, —
Сангҳавак ва Арнавакни, —
Волидалик оғушлари гўзал ғоят
Ва рўзғорда тенгсиз улар».
38. Бахш айлади унга омад
Ардвисура-Анаҳита, —
У ҳимматин дариғ тутмас сўровчидан ҳеч,
Заотарга назру ниёз қилгувчига
Ва қурбонлик келтирганга сидқидил билан
Мудом бахш этар омад.
39. (2-нақорат: «Гўзаллиги ҳаққи-ҳурмати...»)

X

40. (1-нақорат: «Сен мен учун Ардвисура-Анаҳитани
Шарафлагил, Спитом-Зардушт...»)
41. Унга қурбонлик келтирди қудратли Керсасп[16],
Пишинанинг[17] соҳилида, —
Юз от, мингта новвос, ўн минг қўй.
42. Ва сўради Ардвисура-Анаҳитадан:
«Бахш эт менга шундайин омад,
О қудратли, шафқатпеша Ардвисура,
Олтин товон Ҳандарвадан[18] ғолиб бўлайин.
Шўх тўлқинлар соҳилини ювган Воруқаш
Бўйларида, мен — қудратли, тутқун қилайин
Друж коҳинларини,
Бу кенг, бўртиқ ва ҳудудсиз замин устида».
43. Бахш айлади унга омад
Ардвисура-Анаҳита, —
У ҳимматин дариғ тутмас сўровчидан ҳеч,
Заотарга назру ниёз қилгувчига
Ва қурбонлик келтирганга сидқидил билан
Бахш этгувчи мудом омад...

* «Сен мен учун Ардвисура-Анаҳитани шарафлагил, Спитом-Зардушт...» сатрлари билан бошланувчи биринчи банд сўнгигача нақоратдир. Қуйида у «1-нақорат» деб белгиланади.

* 9-банд ҳам нақорат саналади. Қуйида у «2-нақорат» деб белгиланди.

* Барсман — маросим чиниқ боғлами (тутами) бўлиб, диндорлар литургия пайтида қўлларида тутганлар. (Қадимда юлғун новдасидан тузилган, замонавий зардуштийлар металл симлардан ҳам фойдаланишади)

АРДВИСУРА-АНАҲИТА ҚАСИДАСИ ҲАҚИДА

Бешинчи яшт сув ва ҳосилдорлик маъбудаси Ардви (айнан, эҳтимол, «нам», «буғ»)га бағишлангандир. Ардви ҳамиша «сура» сифати (айнан, «қудратли») ва Анаҳита (айнан, «ғуборсиз, покиза») исми билан биргаликда зикр этилади. У Амударё худосидир. Бу яштнинг бошқа исми — «Обон яшт», яъни «Сувлар қасидаси»дир. Қасида Шарқ халқларининг қадимий қасидаларига хос асар жанрини белгиловчи уч структурадан иборат. Биринчи («мурожаатнома») қисмида маъбуданинг ўзига муножот қилинади. Бирмунча кенгроқ иккинчи («ҳикоявий») қисмида қадимги илоҳлар ва баҳодирлар Ардвисура-Анаҳитага келтирган қурбонлик ва тоат-ибодат ҳамда бу қурбонлик ва ибодат эвазига уларга берилган инъом-омадлар ҳақида ҳикоя қилинади. Учинчи, хотимавий («сўровчи») қисм эса, Ардвисурага муножот қилган ҳожатмандлар, улар келтирган қурбонлик баёни билан хотима топади.

Баланд бадиий савия, бой маълумотларга эга бу яшт — машҳур «Авасто» текстларидан биридир.

АЙРИМ СЎЗЛАР ИЗОҲИ

1. Арта — олий, низом ва ҳақиқат руҳи.
2. Воруқаш — худолар маскани ҳисобланган муқаддас Хукариё тоғи этагидаги кўл ёҳуд денгиз.
3. Қавийликлар — эзгулик тарафдорларининг афсонавий сулоласи намояндалари.
4. Қоропонлик ҳукмдорлар — ёвуз кучлар тарафдорлари.
5. Орий-Вожа — («Орий кенгликлари») Аҳура яратган илк мамлакатлардан бири.
6. Дантйа — тахминан Хоразм воҳасида ёҳуд Амударё ва Сирдарё ҳавзаларидаги афсонавий дарё.
7. Ҳушийанҳа-Парадата — илк афсонавий қонунбардор шоҳлардан.
8. Хоро — худолар маскани бўлган муқаддас тоғ.
9. Друж — ёлғон, ёлғончилик шайтони.
10. Варна — Аҳура яратган ўн тўртинчи мамлакат, тўртбурчак шаклида, Трэтонлар юрти.
11. Йима — машҳур сув тошқини ҳақидаги қадимий афсона қаҳрамонларидан. Ўрта асрларда — Жамшид.
12. Ажи-Даҳока — афсонавий маҳлуқ. Ўрта асрларда — Аждаҳо.
13. Боврай — афсонавий ёвузлик мамлакати (баъзи бир тахминларга кўра — Вавилон).
14. Атвйа — зардуштийлик анъанасига кўра муқаддас ҳаома ўсимлиги шарбатини иккинчи бўлиб олган одам.
15. Трэтона — (Траэтона, Фриэтона) Ўрта асрларда ва ундан кейинги даврларда яратилган қаҳрамонлик достонларида Фаридун номи билан машҳур баҳодир. У аждаҳо Даҳокни ўлдиради.
16. Керсасп — Тритнинг иккинчи ўғли, ҳаома ўсимлиги шарбатини иккинчи бўлиб сиққан одам.
17. Пишина — афсонавий кўл.
18. Ҳандарва — (Гандҳарва) олтин ўкчали иблис.

Асқар МАҲКАМ таржимаси.

Анъаналар тикланмоқда

ЕР ҲАМ, ОСМОН ҲАМ ҚОЙИЛ

Бу воқеа ўтган йилги Наврўз арафасида бўлганди. Ўшанда Бахтиёр қизиқ иш қилди. Аввалига барча фаолларни тўплаб:

— Энди бу... Наврўз ота-бувамиздан қолган байрам, нима қиламиз, қайси тартибда ўтказамиз? — дея кўпчилик дилига қўл солиб кўрди.

Ҳамма мум тишлагандек ўтирарди. Бўлим бошқарувчиси бригадир Абдурауф акага юзланди.

— Қани, ака, орамизда ёши улуғроғи сиз. Нима дейсиз?

Абдурауф ака ёнидагиларга қараб ўрнидан вазмин кўзғалди:

— Энди... Ҳамма уйида, қишлоғида байрам қилгани маъқулмикан... Айтдим-қўйдим-да энди... Тағин ўзларинг биласизлар.

— Тўғри-да, — бригадир гапини маъқуллаган бўлди Мирожиддин, — кирдим капага, қолдим хафага деб даштда байрам қилиб бўларканми!

— Бўлганда қандоқ! — одатича қайнаб кетди Бахтиёр, — Шундай байрам қилайликки: ер ҳам, осмон ҳам қойил қолсин. Ҳа! Мана мен сизларга ажойиб «сюрприз» тайёрлаганман...

Бахтиёр шундай дея қўйин чўнтагидан бир даста конверт олди.

— Шу конвертлардан биттадан танлаб тортасизлар. Фақат шарти бор: уни бу ерда эмас, уйга борганда очиб ўқийсизлар.

— Қойилман-е, Бахтиёржон, — ёйилиб кулди Роҳатали ака, — қаердаги ишларни бошлаб юрасиз-а.

Мирожиддин бўлса ҳеч нарса демади-ю, лекин унинг қорамағиз чеҳрасида: «Нима, биз мактаб боласимидик?» — деган ифода бор эди. Бахтиёр бошқаларни ҳам зимдан кузатди. Кўпчилик шундай фикрда. «Майли, кейин хурсанд бўлишади». Одамлар бари-бир қизиқиб қолишган эди. Аввалига Фазлиддин ака оҳиста-оҳиста қадам босиб келди-да, «Бор, таваккал» дея битта конвертни чўғ ушлагандек олди. Шундан кейин қаш-паш дегунча «сирли конвертлар» таламоч бўлиб кетди. Ҳамма уй-уйига тарқалди. Ҳозиргина олағовур хона зум ўтмай сув сепгандек тинчиган эди... Йўлакда дупур-дупур қадам товушлари эшитилди, остонада Мирожиддин кўринди. Тепа сочи тикка бўлгудек, конверт ушлаган қўли сезилар-сезилмас титрайди.

— Ҳазил ҳам эви билан-да, оғайни!

— Ие, ҳа! — Бахтиёр сезиб сезмасликка олди, — тинчликми ўзи?

— Бу «шинни» деб ёзибсиз. Шинни топаман деб жинни бўлиб қоламан-ку?!

— Унчаликмас-да энди...

— Тўғри, илгарилари, ёшлигимизда бўларди. Оналаримиз тутни қоқиб, қайнатиб шинни қилиб беришарди. Ҳозир бу иш одамларнинг ёдидан бутунлай кўтарилиб кетган. Ҳатто биздан ёшроқларга шинни десангиз тушунмайди ҳам... — Мирожиддин хаёлпараст бўлим бошқарувчисининг таъзирини бермоқчи эди.

Орага сукут чўкди. Энди Бахтиёрнинг қиёфаси жиддий эди.

— Яхши, Мирожиддин. Мана, ўзингиз айтиб қўйдингиз, ёшлигимизда оналаримиз шинни қилиб беришарди деб. Ўша шинни таъми ҳалиям оғзингиздадир? Шрасидан лабингиз лабингизга ёпишиб қоларди. Шифобахшлигини айтмайсизми, шифобахшлигини! Тут шиннисидан бир ичган одам шамоллаш нима, тумовлаш нима — билмасди. Эндиликда тутмайиз, каллақанд, аштак деган нарсаларни унутиб бораяпмиз. Байрам баҳонасида қирқ минг дардга шифо бўладиган ана шундай ажойиб таомларимиз, ширинликларимиз борлигини одамларнинг ёдига солишимиз, ёшларга кўрсатиб қўйишимиз керак. Ўша ота-боваларимиздан қолган эзгу ишларни тиклашимиз шарт.

Мана, ўтган йили 100 гектарга яқин ўрикзор барпо қилдик. Бу йил яна 100 гектар қўшамиз. Ёки бўлмасам 50 гектар ерда ёнғоқзор қилаяпмиз. Ўзингиз бу ишларга бош-қош бўлиб юрибсиз. Яна бир «сир»ни сизга айтиб қўяй, ўн минг туп тут улатиб қўйибман, келгуси йилдан яхлит битта пайкалга марвартак тут билан шотут кўчатларидан ўтқазамиз. Мана, қараб турасиз, одамларимиз «таблетка» дори ичмайдиган бўладилар. Ишонаверинг!

Бахтиёр жўшиб-тошиб кетганди. Мирожиддин ҳам таажжублини унутган, бўлим бошқарувчисининг чертиб-чертиб гапириши, сўз оҳанги уни бутунлай элитган эди.

— Шахсан ўзим тутмайизлар, аштаклар, каллақандлар, шинниилар, баргаклар бутунлай йўқ бўлиб кетганига ишонмайман. Чодак — тарихий қишлоқ. Бу ерда кўпни кўрган, тўқсон билан тўқнашиб, юзнинг нари-берисини қоралаган бўлса-да ҳалиям бардам-бақувват, чертса юзларидан қон томадиган отахону онахонларимиз яшайдилар. Суриштириб кўринг-а уларнинг бардамлик сирини. Дастурхонларидан тутмайиз билан аштак аримайди. Тутмайизу ёнғоқ мағзини қўлбола келида туйиб, қар замонда бир кафт-бир кафт отиб юришади. Ёзда ҳамма сув ичса, улар уруғ боғлаб кетган тут шиннисидан ичишади.

Буларни менга ўтган йилнинг авжи баҳорида Поп районидаги Беруний номли давлат хўжалигининг 2-бўлими бошқарувчиси, миллий кураш бўйича Ўрта Осиё чемпиони Бахтиёр полвон Икромов билан шу бўлим агрономи Мирожиддин Исматиллаевлар айтиб беришганди. Биз бўлим боғларини айланиб юрардик. Наврўзи олам Пунгон даштларига ўз сепини ёйиб ташлаган. Борлиқ ям-яшил. Қуёш мўл-кўл нур сочар, далалар ҳам, диллар ҳам баб-баравар чароғон эди. Бахтиёр Тожикистоннинг Ашт райони билан Ўзбекистоннинг Поп райони ўртасидаги кечаги дашту биёбон ўрнида инсон қўли, ақл-заковати билан бунёдга келган ажабтовур анорзорлар, ўрикзорлар, ёнғоқзорларни кўз-кўз қилиб кўрсатиб, бу ерларнинг истиқболидан сўзларди.

— Ўшанда атай шунақа қилгандик, — кулади Бахтиёр, — Байраммисан байрам бўлганди-да ўзиям. Ҳамма чекига тушган тансиқ неъматларни топиб келган. Ноннинг ўзидан ўн-ўн беш хил: гижда нон, кўмич нон, кулча нон... Ширинликларни айтинг, ширинликларни: каллақанд, ристақанд, пистақанд... Куй-қўшиқ бутун даштни тутиб, ичакузди аскиялардан, ҳазил-мутойибалардан кўнгиллар яйраган, чарчоғимиз чиққанди. Бу йил энди Наврўз байрамини яна ўшандай тўкин дастурхон атрофида янаям кенгроқ даврада нишонладик. Тансиқ таомлар билан отахону онахонларимизни, кўп болали, оғир оёқли опахонларимизни, келинларимизни, фарзандларимизни сийладик. Бу ғалги байрамга ён қўшнимиз — жон қўшнимиз Тожикистон ССРнинг Ашт райони, даламизга туташ Пунуг қишлоғи меҳнаткашлари ҳам таклиф этилдилар. Аштлик биродарларимиз билан орамизда фақат шу кимсасиз дашт бор эди. Мана, кўриб турганингиздек, эндиликда бу ерларни ҳам боғроғларга айлантираяпмиз. Боғлар ўртасида мевани қайта ишлайдиган корхоналар қад ростлайдиган кунлар ҳам узоқ эмас. Уларда тожик дўстларимиз билан қўлни қўлга бериб, биргаликда меҳнат қиламиз, нафақат ўзимизни, балки дўстларимиз, бутун мамлакатимиз дастурхонини тўкин этишга баҳоли қудрат ҳисса қўшамиз, деган яхши ниятимиз бор...

Берунийликлар ҳузуридан қайтаётиб Попнинг Тепақўрғон, Ғурумсарой, Янгиер, Янгиобод, Марғизор, Уйғур деган ҳам кўҳна, ҳам навқирон қишлоқларини оралаб ўтдик. Йўллар келин тушган ҳовлидек саришта, тўлиб-тошиб оқаётган ариқлар бўйидаги ям-яшил майсалар кўзни қувонтади. Борлиқда баҳор, байрам нафаси.

...Кеча қишлоғим кўчасидан бирталай болалар бойчечак айтиб ўтишди. Гузарни тўлдириб ўтирадиган маҳалламиз отахонлари бойчечакни болалар қўлидан авайлабгина олиб «омонлик-омонлик» дея кўзларига суртишди.

Ортиқали НОМОЗОВ.

Жигаристон: мусибат бир ойга қариди

...Бир томонга қийшайиб қолган ишком, серҳосил, аммо қаровсиз олма, ўрик, олча, ёнғоқ, шафтоли дарахтлари, айримларига «бели»ни тутолмагани учун тирговуч қўйилган; топталган бедазор, кашнич, укроп поллари; эгасиз велосипед, чана, чўян печка, тоғора, йиғма каравот; гувала, ғишт, қувур, тўсин, шифер бўлаклари. Кўча йўқ, унинг ўрнида машина ва занжирли техника ўтаверганидан ҳосил бўлган йўл. Аскарлар, ёш-яланг йигитлар, аёллар, болалар. Ҳаммаёқни чанг-тўзон қоплаган: одамларнинг юз-кўзию сочига ҳам ташлаб кетилган буюмлар-у гувиллаб ишлаётган юк машиналари, бульдозерларга ҳам ғубор инган.

«Хавфли зона» деб ном олган жойда яшовчи жигаристонликлар кўчирилгач, ана шундай манзара пайдо бўлганди. Унга қараб туриб кечагина ана шу гувала, ғишт уюмлари ўрнида уйлар турганлигига, ишкомлар остига қўйилган сўриларга оила-оила бўлиб тўпланишганига, машина ва занжирли техника ўтаверганидан ҳосил бўлган йўл ўрнида «Жигаристон» кўчаси бўлганига, оқсоқоллари ёш-яланг уни тўлдириб гурунглашганига — лўнда қилиб айтганда бу ерда одамлар яшаганига, ҳаёт қайнаганига ишонгинг келмайди. Энди шу жойда хиёбон бўлади, номи «Хотира». Хиёбоннинг давоми қабристон...

Бир ойдирки матбуот, радио ва ойнаи жаҳонда Жигаристонда юз берган табиий офат тўғрисида сўз боради. Бир ойдирки бир оёғим Тошкентда бўлса, иккинчиси

ФОЖИАЛАР ҚАЙДАН КЕЛАДИ?

Ангрен ё Жигаристонда. Ҳар сафар Жигаристон маҳалласини, унга туташ кўчаларни кезар эканман, кўчки юзаки қарагандагина табиий офат эканлигига, аслида инсоннинг, лўндароқ қилиб айтганда ўзбекнинг, ҳаётимизнинг, кечираётган турмуш тарзимизнинг фожиаси эканлигига иймон келтираман. Ўзбекистоннинг деярли ҳар бир қишлоғига хос бўлган ўша таниш манзара: каталакдек паст ва тор уйлар, ҳатто хонадонларни ажратиб турувчи деворлар ҳам саноқли даражада, уларнинг ўрнида сим тўрлар; кўча томондаги деворлар шу қадар пастки, мактаб ўқувчилари ҳам ундан ташқарини бемалол кўришлари мумкин. Айтишларича, бу уйларнинг аксариятини 1946 йилда японлар қурган эканлар. Демак, улар урушда асир олинганлардан. Асирлар эса ўзлари учун шоҳона қаср қурмасликлари маълум. Энди бу уйларда миллатдошларимиз яшашмоқда.

— «Ангрен — русскоязычный город».

Ушбу каломни «Ангрен — Тошкент» маршрути бўйича қатновчи автобусда эшитдим. Олдинги ўриндиқда икки рус жувони қизғин суҳбатлашиб боришарди. Улар Ангренда тиббий ходимлар йиғинига келишган шекилли, гап-сўзлари табобатга доир эди. Улардан бири маърузалар рус тилида бўлганлигидан хурсандлигини билдирганда, иккинчиси унга жавобан юқоридагини айтди.

Бу гапларни эшитиб ҳайратим ошди. Олдинги келганларимда эътибор бермаган эканман. Аммо эртасига яна Ангренда бўлганимда иккинчи жувоннинг ҳақлигига ишондим. Кўчада учрайдиган 10 одамдан 7—8 нафари оврўполик. Суриштирсам, Ангрен аҳолисининг 43 минги ўзбек, 40 минги рус, 18 минги тожиклар экан. Ўзини маҳаллий деб ҳисоблагувчилар асосан қишлоқларда, қолганлари шаҳарда яшашаркан. Шаҳар ва қишлоқ ҳаёти ўртасида катта тафовут борлиги эса ҳеч кимга сир эмас. Шаҳарликлар кўп қаватли уйларда турмуш кечирадилар, уйлари бир қаватли бўлганда ҳам томлари баланд ва кўркам бўлади... Балки ҳали 50 ёшга тўлмаган шаҳар нега шунчалар обод-у тарихи асрлар билан ўлчанувчи қишлоқ нечун бунчалар хароб эканлиги 54 кишининг бошига етган фожиа сабабини ойдинлаштирар?

«Илгари шаҳар бюджетининг 70 фоизи шаҳарга, 30 фоизи эса қишлоққа сарфланарди. — дейди шаҳар ижрокоми маҳалла комитетлари ишини мувофиқлаштирувчи бўлими мудири Тоғай Юсупов. — Энди аксинча бўлади».

У кишининг айтишича, маҳаллий миллат фарзандларидан кадрлар тайёрлашга эътибор кучайибди, шу мақсадда олий ўқув юртлари филиаллари очилди ва очилади, ўрта махсус ўқув юртларининг йўналиши қайта кўриб чиқилмоқда. Хуллас, яқин йилларда...

Аммо ҳозирги аҳволга сира чидаб бўлмайди. Халқ депутатлари Ангрен шаҳар советининг раиси Сотиволди Юсупалиевнинг гувоҳлик беришича, жигаристонликларнинг 70 фоизи шахтада (албатта, раҳбарлик лавозимларида эмас!) ишлашади. 30 фоизи эса чорвачилик билан машғул. Балки уларнинг кўчишга кўнмаганликларининг асосий сабаби ҳам шундадир? Ахир шахта шундоққина биқинларида, тўғрироғи — оёқлари ва уйлари остида бўлса, кўчишса қаердан иш қидиришади? Чорвадорлар кўм-кўк майса қоплаган қирларни ташлаб қўй-қўзиларини карьерда боқадиларми? Бундан ташқари ваъда қилинган 4 сотих жойда ўзинг яшайсанми ёки бузоғинг?

Қайси бир раҳбар ёки раҳбарчага фожиа тўғрисида гап очмайлик, худди келишиб олгандек «шундай бўлишини билардик, халқни огоҳлантиргандик» дейишади бир овоздан. Ҳа, ҳақиқатан ҳам мутахассислар бундан ўн йил олдин, раҳбарлар эса бу орада бир неча бор (охирги марта шу йил март ойида) офат юз бериши мумкинлиги хусусида одамларни огоҳ этишган. Ҳа, ҳақиқатан жигаристонликларнинг ўзлари «йўқ» дейишган, бу ҳақда тилхат ҳам ёзиб беришган. Кўчиш масаласи маҳалла комитети йиғилишида кўрилганда ҳам юқоридагидек жавоб қайтаришган. Айтишларича, кўчишга биринчи бўлиб ва умрининг охиргача қарши турган «Матаев деган чол» экан. У киши оқсоқол эканлиги сабабли бошқалар ҳам унга эргашишган эмиш. Лекин нима учун шундай бўлди, бу ҳақда ўйлаб кўрилдимикин?

Фожиадан сўнг, офат четлаб ўтган 50 хонадон «хавфли зона»дан кўчирилаётган кезларда Ангрен шаҳар партия комитетининг биринчи котиби Ў. Т. Турғунов билан суҳбатда бўлгандик.

— Ҳукумат комиссиясининг мажлисида Жигаристонга туташ яна икки кўча аҳолиси ҳам кўчиш истагини билдиришгани тўғрисида гап бўлди. Шу масала қандай ҳал этилади? — сўрадик ундан.

— Ҳа, ҳозир кўчишни истаганлар кўпайиб қолишди. Биринчи навбатда «хавфли зона»да бўлганлар кўчирилади. Қолганлари кейин кўриб чиқилади.

— Нима учун?

— Аввалобмор мутахассислар уларнинг истаги ва талаби нечоғли ўринли эканлигини аниқлашлари керак. Қолаверса, ҳаммани кўчиришга маблағ қайда, ука!..

Ҳа, ҳақиқатан ҳам биз камбағалмиз, қашшоқмиз. Аммо бунга ким айбдор: жон фидо қилиб ишлаётган меҳнаткашларми ёхуд бойлигимизни тежаб-тергаб ишлатиш ўрнига бирин ўнга пуллаб халқни ҳар томонлама шилаётган, иқтисодиётни бошқара олмаётган ишбошиларми? Ахир зарур бўлганда маблағ ҳам, ер ҳам (яна аввал ваъда қилинганидек 4 эмас, 8 сотихдан) топилди-ку! Давлат шу билангина чекланмай, 50 оилага ўз ҳисобидан ҳар бири 45 — 50 минг сўмлик уй ҳам қуриб бермоқда.

«Ҳозир кўчишни истаганлар кўпайиб қолишди».

Бу гапни фақат Ўктам Турғуновичдан эшитганимиз йўқ. Жигаристондаги офат оқибатларини тугатишга алоқадор раҳбар ва мутасаддиларнинг аксарияти шундай дейди.

«Ўзлари кўчишни исташмаганди».

Бу гапни ҳам ҳар қадамда эшитдик.

Мазкур каломнинг бизга қаттиқ таъсир этгани боиси уларнинг шунчаки таънаомуз жаранглагани эмас, балки ана шу сўзлар замирида даҳшатли маъно яширинганидир: ўша ерда туғилганингиз, ўша ерда униб ўсганингиз, ўша ерни ватан қилганингиз, ва, ниҳоят, ўша ер сизга абадул абад макон бўлиб қолгани учун ўзингиз айбдор экансиз, жигаристонлик жигарлар!

Қабристон тепасида, тупроқ кўчган қияликка қарама-қарши томонда туриб ўша ёққа тикиламан-у ўйлайман: жигаристонликларнинг нафақат бахтсизлиги, бахти ҳам бор экан. Акс ҳолда фалокату фожианинг чегарасини ўлчаб бўлмасди. Ахир шундоққина остонада улкан карьер, унинг катталиги ва чуқурлигини тасаввур қилиш қийин, лекин шуниси аниқки, Жигаристонга тенг тўртта қўрғонни ютиб юборганда ҳам кўрдим демайди. Бу ердан қазиб олинадиган тоғ жинслари ташланадиган жойда ростмана тоғ пайдо бўлган. Ва бу тоғ «оддий» тоғлардек аср, йил, ҳаттоки ой сайин эмас, соат сайин ўсмоқда. Ҳали-бери ўсишдан тўхтайдиганга ўхшамайди. Етмаганидек, ҳар куни карьерда гумбур-гумбур портлаш ўтказилади. Жигаристоннинг остини эса шахтёрлар илма-тешик қилиб юборишган. 150 метр чуқурлик. Шахтада иш шу дамгача бир зум бўлсин тўхтагани йўқ: кунига эшелон-эшелон кўмир олиб кетилди. Хўш, унинг ўрни нима билан тўлдирилмоқда: сув биланми ёки ҳаво билан? Ана шу тариқа биз она табиат минг, миллион, миллиард йиллар давомида яратган табиий мувозанатни шафқатсизлик билан бузмоқдамиз.

Қисқа тарихимизда рўй берган қайси офат, ҳалокат, қонли тўқнашув ёхуд миллатлараро низолар илдизини қидирсангиз, унинг замирида оддий эътиборсизлик, интизомсизлик, бефарқлик, маданиятсизлик, калондимоғлик ёки буюк миллатчилик ётганини кўрасиз. Фожиалар, қора кунлар юз бериши, мусибатлар кўпайиши учун барча зарур шарт-шароитларни керагидан ортиқ даражада яратаяпмиз. Рўй бергач эса унинг оқибатларини тугатиш учун «мардонавор» курашамиз. Жигаристоннинг на ости, на усти, на остонасида ҳаловат бўлмагач, офат бу ерга келмай қаерга келсин?

...«Парвардигорнинг ўзи берганди, ўзи олди».

Жигаристонда шу калом қулоғимга бот-бот чалинди. Йўқ, бу фикрга қўшилолмайман. Шаҳид кетганларнинг ҳеч бири «мен бугун ўламан» деб Азроилнинг келишини кутиб ётмаганди. Ҳа, ҳақ таоллю бизга уларни яшасин деб берганди, аммо биз уларни ўзимизнинг лоқайдлигимиз билан бевақт, жуда эрта қайтардик...

Фаррух РАҲИМ,
«Халқ сўзи»нинг Тошкент вилояти бўйича ўз мухбири.

СУРАТЛАРДА: Жигаристоннинг бугунги ҳаёти акс эттирилган. Е. БОТИР олган суратлар.

Сўраб ўрганган—олим...

ДАХЛДОР ЭМАС

САВОЛ: Тарихдан бизга маълум бўлишича, Улуғбекни ўғли Абдуллатиф қатл эттирган. Бу қотилликка Хожа Аҳрор валий фатво берган. Наҳотки дин ягона ҳукмрон бўлган ўша даврда ислом пешвоси ўзбек (турк) халқининг урф-одатларига тўғри келмайдиган шундай мудҳиш ишга қўл урган бўлса! У ўз дини, қолаверса, шахси мўъмин-мусулмонлар олдида абадул абад иснодга қолишидан қўрқмадимикин! Бундан ташқари юқоридаги муаммолар тарихий далиллар асосида исботлангенми!

Асадулло МИРЗАЕВ, ҳарбий хизматчи.

Тошкент.

ЖАВОБ: Шахсга сиғиниш ва турғунлик йилларида Хожа Аҳрор бир қанча бадиий асарларда Улуғбек ўлимининг айбдорларидан бири сифатида кўрсатилади.

Бироқ филология фанлари доктори А. Н. Болдирев Жомий ҳақидаги мақолаларида, А. Афсаҳзод Жомийга оид докторлик диссертацияси ва Жомий таваллудининг 575 йиллиги муносабати билан Самарқанд давлат университетида ўтказилган тантанали йиғилишдаги маърузасида, филология фанлари доктори Р. Муқимов «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» ҳафтаномасининг 1987 йил 31 июль сонида босилган мақоласида айримларнинг тарихий ҳақиқатни бузишларига эътироз билдириб, Улуғбек ўлимида Хожа Аҳрорнинг қўли бор, деган фикрнинг асоссизлигини далиллар билан исботладилар. Ленинградлик атоқли олим А. Н. Болдиревнинг тасдиқлашича, Улуғбек салтанати даврида Хожа Аҳрор Самарқандда эмас, Тошкентда яшаган. У Улуғбек вафотидан бир йилу етти ойдан сўнг Абу Саид Мирзо (1451—1469) таклифи билан Тошкентдан Самарқандга кўчиб келган.

Муҳаммаджон МАҲМУДОВ, Самарқанд давлат педагогика институтининг доценти.

БОШ МУҲАРРИРГА МАКТУБ

ЎҒРИЛАР ИККИ СОАТДА ТУТИЛДИ

— Мен асли Бағдод райониданман. Фарғонани бир айланиб кетай деб келувдим. Энди Алишер Навоий номли кинотеатрга кираётгандим, икки нафар ўсмир кутилмаганда бошимдаги «норка» телпагимга чанг солиб, хаш-паш дегунча кўздан ғойиб бўлишди. Афсус, 350 сўмлик эди-я!

Милиция капитани Б. Адҳамов жабрланувчи Шокиржон Арслоновнинг сўзларини диққат билан тингларкан, ўғриларнинг ташқи қиёфасини сўраб-суриштирди. Кейин участка вакиллари, F. Исмонов, У. Мадраҳимов, А. Абдуллаевларни ёнига олиб, бозорга борди.

Ғала-ғовур авжга чиққан. Тумонат одам орасида ўғриларни излаш бир қоп сомон ичидан игна қидириш билан баробар.

Орадан кўп ўтмай янгигина телпагини ўртоғига кўз-кўз қилаётган йигитни кўришди-ю, умид учқуни пайдо бўлди. Суриштириб кўришса, у Ёрмозор қишлоғидан экан.

— Ҳозиргина буни 130 сўмга икки ўсмирдан сотиб олдим, — деди у ва уларнинг ташқи қиёфасини тасвирлаб берди.

Шундай қилиб, ўғриларни тутишга атиги икки соат кифоя қилди. Дилшод Жўраев 1973 йилда туғилган, фарғоналик бўлиб, унинг шериги Убайдулла Холматов эса илгари ҳам судланган экан.

И. КОРОЛЕВ, «Ферганская правда» рўзномаси мухбири.

МИЛИЦИЯНИНГ КУЧИ ЕТМАЯПТИ

Очиғини айтиш керак, милиция ишламаяпти десак, гумроҳлик бўлади. Ишлаяпсизлар. Буни ҳаётда кўраяпмиз, матбуотда ўқияпмиз. «Халқ сўзи» рўзномасида бериб борилаётган кичик-кичик хабарлар йиғмаси ҳам катта ишларингни ҳикоя қилади.

Битта номаъқул бузоқ бутун подани бузади деган ҳикмат бор. Лекин мен ҳозир шоли орасидаги курмакдек учраб турадиган битта-иккита нобоп ходимлар ҳақида эмас, Тошкентдек шаҳри азимда эл-юрт кўзи олдида милициянинг шаънию шарафини оёқ ости қилаётган икки воқелик ҳақида гапирмоқчиман.

Биринчиси. Тошкентнинг Эски шаҳар қисмидаги Ачаобод маҳалласида ўнлаб «қонуний» чайқовчилик хонадонлари икки-уч йилдан бери жадал фаолият кўрсатмоқда. Бу ерда кеча-кундузнинг истаган соатида харидор фанта, пиво, ароқдан тортиб Америка сигаретларигача сотиб олиши мумкин. Албатта, бир неча баробар қимматига.

Ачаободдаги «хусусий» бозор ҳақида радиода гапирилаяпти, рўзномаларда ёзилаяпти, лекин натижа йўқ — бозор гуриллаб ишлашда давом этмоқда. Ҳатто Америка сигаретлари қимматлигидан лўли миллатига мансуб бир «сотувчи» пичоқлаб ўлдирилди ҳамки, қўлбола чайқов маҳалласининг фаолиятига чек қўйилмади.

Буни кўриб турган халқда милицияга нисбатан қандай фикр уйғонади: милициянинг кучи етмаяптими ёки манфаатдорми? Униси ҳам, буниси ҳам милиция шаънига иснод эмасми?

Иккинчиси. Ўша Ачаободга туташ Чиғатой мавзесида қўлбола «ресторан»ларнинг вужудга келганига ўн-ўн беш йил бўлди. Илгари пана-пастқамларда кабоб пиширилар эди, кооперативларга кенг йўл очилгач бу ерда ўнлаб хонадонлар хусусий ресторан тусини олди. Фақат кабоб эмас, салқин ва спиртли ичимликлар, сигаретлар хўрандаю харидорлар эҳтиёжини қондиради. Бундан бир йил муқаддам эса республика ҳукуматининг қарори билан шахсий хонадонларда овқат тайёрлаб сотиш ман этилди. Бироқ...

Бу қарорнинг Чиғатойга таъсири бўлгани йўқ. Кабобнинг нархи ошди, холос — 50 тийин эди; бир сўм бўлди. Гўштнинг баҳоси ошганидан кейин эса бир сих кабоб 2 сўмга чиқди!

Мана, озиқ-овқат тақсимоти талон усулига ўтганидан кейин киши бошига бир ойга бир кило гўшт берилмоқда. Баъзи жойларда шуни ҳам етказиб беришолмаяпти. Лекин Чиғатойдаги хонадон-ресторанларда бир неча қулочли қўраларда кечасию кундузи тинимсиз гўшт-кабоб пиширилаяпти. Улар гўштни қаёқдан олишаяпти? Собир Раҳимов райони, қолаверса Тошкент шаҳар милицияси қаёққа қараяптилар? Республика ҳукуматининг шахсий хонадонларда овқат тайёрлаб сотишни ман этган қарорини ким бажаради?

Буни кўриб турган халқда милицияга нисбатан қандай фикр уйғонади: унинг кучи етмаяптими ёки манфаатдорми? Униси ҳам, буниси ҳам милиция шаънига иснод эмасми?

Тўрабой Жўрабой ўғли, меҳнат ветерани.
Собир Раҳимов райони.

Алишер Навоий йили

САМАРҚАНД ТЎЁНАЛАРИ

Куннинг бу галги ҳамалга кириши-Наврўз Самарқандда улуғ боболаримиз сарвари Алишер Навоий ҳазратлари пойидан қадам қўйди десак сира ажабланманг. Дарвоқе, худди ўша куни муборак Наврўзга тенгдош шаҳримиз яна бир дилбар зиёратгоҳ-мулкка соҳиб бўлди. Навоий қадамжолари бўйлаб кезган айём жарчилари университет хиёбонининг тўрига етиб келмасиданоқ бу ерда мингдан зиёд киши жамъул-жам эди. Улар ўлмас умрнинг 550 йиллик тўйига бахшида этилмиш бетакрор туёнани пешкаш қилиш тантанасига ҳозир бўлгандилар.

Беназир шоир ҳайкали очилишига саноқли дақиқалар қолганди. Шу пайт устозу шогирд — Абдураҳмон Жомий ва Алишер Навоий нақ тирилиб келдилар. Бақамти қадам ташлаётган икки жийрон жиловлари уларнинг қўлларида эди. Меҳмону мезбонга тирбанд хиёбон давраси ҳайрат қувончидан бир силкиниб тушди гўё.

Беш метрлик супаи хос устида беш метрлик бўй-баст оппоқ мато ичра сиру синоат бўлиб турибди. Кўп ва хўб каломлардан сўнг алвон белбоққа қайчи тушди. Мато сирғалган сайин атрофга шоирнинг серну чеҳрасию оламгир овози, шеърининг бетафт сеҳри, шуури учқурлиги ёйилгандек бўлди. Ҳа, бу йилги Самарқанд Наврўзи мана шундай зеболик ила бошланганди.

Тарих бу онларни фақат Наврўз пойқадами сифатида эмас, инчунин, ҳазрат Навоий бобомизнинг 550 йиллик муборак тўйи муқаддимаси сифатида ҳам ўз саҳифасига олтин ҳарфлар-ла битиб қўяжак. Дарҳақиқат, бобо Самарқанд ҳам 1464 — 1469 йилларда фарзанди аржумандим, дея бағрига босган, оламни қалам билан олган Алишер Навоийси тўйига муносиб туёналар пешкаш қилмоқда. Ҳайкалтарош Аҳмаджон Шоймуродов зўр меҳр, чуқур ҳурмат, бетакрор маҳорат билан яратган муаззам ҳайкал совғаи бебаҳо бўлди. Бу мулк буюк шоирнинг ўз номи билан аталмиш дорилфунун қошига хол каби тушди.

Хиёбондаги ишлар ниҳоясига етди ҳисоб. Бинобарин, бу ерда ўзига хос дилтортар макон қарор топди. Ҳа демай юзлаб дарахтлар бўй чўзиб барг ёзади, гулу ва кўклам нафаси уфуради. Лекин, айтиш керакки, ҳозироқ хиёбон Навоий ихлосмандларининг қутлуғ зиёратгоҳига айланган. Ҳайкал пойи ҳурмату эҳтиром рамзи бўлмиш таъзим гулларидан аримайди. «Хамса»ни бағрига босган дилбар сиймо, теран ақлий нигоҳ акс этмиш улуғвор қадду баст соҳиблик қилаётган бу манзил ҳар доим «Шукуҳли карвон» шеърий романи (Барот Бойқобилов) якунидаги ушбу сатрларни ёдга солади:

Бу чаман саҳнини
билиб муқаддас
Авлодлар сайр этса — шу
олий ҳавас.

— Бу тўй айниқса биз, самарқандликлар учун ниҳоятда азиз ва табаррукдир, — дейди Алишер Навоий юбилейига ҳозирлик кўриш ва уни ўтказиш вилоят комиссиясининг раиси, халқ депутатлари вилоят советининг раиси П. М. Абдураҳмонов. — Заро, унинг соҳиби инсоний ва ижодий камолотининг муҳим босқичини шаҳримизда ўтади. Ва умрининг охиригача Самарқанд сафарини, самарқандликлар меҳрини унутмади. Шу боис вилоятимизда шоир юбилейига жиддий масъулият билан қаралмоқда. Ҳозиргача анча хайрли ишлар руёбга чиқарилди. «Шарқнинг буюк шоири ва мутафаккири» мавзусидаги суҳбату баҳслар 9 февралдаёқ бошланиб кетганди.

Ғафур Ғулом номидаги адабиёт ва санъат нашриётининг Самарқанд бўлими Алишер Навоийнинг «Тарихи анбиё ва ҳукамо» асарини юз минг нусхада чоп этди. Мазкур нашрнинг қиммати шундаки, асар матни асл ҳолида ва бизга тушунарли ҳозирги ўзбек тилида босмадан чиқди. Бунда дорилфунун мураббийси, зукко ва фидойи олим, профессор Ботирхон Валихўжаев ва доцент Қобилжон Тоҳировларнинг хизматлари катта бўлганлигини алоҳида таъкидлаш керак. Шунингдек, улуғ мутафаккир сиймоси акс эттирилган йил тақвими, чинни заводида тайёрланаётган чойнак, пиёла, коса, лаган ва кўзалар, маҳаллий саноатчиларимизнинг бежирим эсдалик совғалари элга манзур бўлмоқда. Лекин ҳали сентябргача яна бир қатор тадбирлар хайрли ижросини топиши керак...

Чинданам нек ниятлар йўлида дадил қадам ташланмоқда. Шаҳардаги Абуллайс гузари Навоийнинг муборак қадамжоларидан ҳисобланади. Ҳозир гузарни ободонлаштириш ҳашар тусини олган. Бу ердаги масжид асл ҳолига қайтарилаяпти. Улуғбек мадрасаси сабоқхоналаридан бирида Навоийнинг мўъжаз уй-музейини ташкил этиш мақсадга мувофиқ деб топилди. Бу ишга олимлар, меъмору рассомлар, маданият ходимлари биргаликда қўл уришмоқда.

Яқинда дорилфунун ва вилоят кутубхоналари оралиғида бўлган автомобиль ремонти заводининг нообод биноларини бузишга киришилди. Айни пайтда қурувчилар кенг саҳн очиб, музей қурилишига киришаяптилар. Навоийнинг бутун борлиғини бағрида жо этиб, кўз-кўз қиладиган бу музейни сентябрь ойигача тайёрлаш кўзда тутилмоқда. Умуман, шоир номидаги дорилфунун, унинг кутубхонаси, буларга бақамти хол — Навоий хиёбони мозаик манзил-маконлардан иборат ўзига хос навоийхонлик мактаб-ансамблини ташкил этажак. Назаримизда, бу энг салобатли совға бўлиб қолади.

Тўйга яна бир катта тўёна бўй кўрсатмоқда. Амир Темур бобомиз барпо этган, оламга довруқ солган, лекин нобоп замонлар гирдобида йўқ бўлиб кетган боғларни эшитгансиз. Боғишамол, Боғидилкушо, Боғибаланд ва ҳоказо.

Вилоятда ҳозир ана шу боғларни тиклашга астойдил киришилган. Қисқа вақт ичида Самарқанд шаҳрининг ҳалқа йўли бўйлаб 15 та боғга асос солинди. Шу йил охиргача уларнинг умумий саҳни тўрт минг гектарга етказилади. Биз учун ҳозир муҳими, ана шу боғларнинг бири — Оқдарё районига туташи Алишер Навоий номи билан аталади. «Умидим шулки, умидингга еткил», деганлар Алишер бобомиз. Умидимиз булким, бу боғ ҳам Самарқанд ҳуснига латофат бағишлашдан ташқари кишига завқ ва ором бергувчи, элга ризқ-насиба улашгувчи хайр-баракали ва хосиятли манзилга айлансин. Юқоридагилардан кўринаяптики, юбилей ташвишлари гўё фақат Самарқанд шаҳри теграси билан чекланиб қолаётгандек. Йўқ, бундай эмас, тўй тадориги бутун вилоят бўйлаб одим ташламоқда.

— Жамоа хўжалигимиз Алишер Навоий номи билан аталади, — дейди Ургут районидаги шу хўжалик бошқаруви раиси Абдузоир Зиёев. — Колхозчиларимизнинг умумий йиғилишида улуғ ҳазратга муносиб ёдгорлик қўйиш таклифи туғилди ва бу ҳаммамизга маъқул тушди. Катта ўзбек тракти ёқасидаги улкан тепаликдан жой танладик. Нима учун айнан шу ерни? Олимликни даъво қилмаймиз, лекин навоийшуносларнинг фикрича Шаҳрисабз, Китоб, Омонқўтон йўналишларидаги манзилларда яшаган аждодларимизнинг урф-одати, туриш-турмуши, умуман борлиғи улуғ мутафаккирнинг нигоҳу назаридан четда қолмаган. Демак, у кишининг Самарқанд сафари шу атрофда ўтган, деган андишадамиз. Бизнинг совғамиз Навоий қадамжоларидан бирига хол бўлиб тушар, деган умиддамиз. Ёдгорлик пойини ўзимиз ҳозирлаб қўйдик. Эрта-индин шоир сиймоси тайёр бўлади. Кўп ўтмай ҳайкал пойида Навоий хиёбони ва юз гектарлик боғ билан юз кўришамиз...

Бундай хайркорликлардан яна бирини Каттақўрғон шаҳрида барпо этилаётган ёдгорлик ва хиёбон мисолида ҳам келтириш мумкин. Ҳа, ўзбек халқининг беназир бахти бўлмиш Алишер Навоийнинг 550 йиллик умр тўйига Самарқанд туёналари йил давомида бир-бирига уланиб бораверади.

Холмуҳаммад НУР, «Халқ сўзи»нинг ўз мухбири.

Бош муҳаррир: Аҳмаджон МУХТОРОВ.

Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖУРАБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Йўлдош ИСМОИЛОВ, Тоҳир МИРҲОДИЕВ, Турғун НАЗАРОВ (масъул котиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Азим СУЮН, Тоиба ТУЛАГАНОВА, Муҳтарама УЛУҒОВА, Сайди УМИРОВ, Норбобо ШАКАРОВ, Муҳаммад Содиқ Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

Босишга топшириш вақти 21.00
Босишга топширилди 22.30.

Индекс: 64608. 5407-буюртма.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12